Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

Қишлоқ ҲАҚИҚАТИ

1990 йил 11 сентябрь
СЕШАНБА
№ 207 (5.000).

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин

ПАХТАЗОРДАН ХАБАРЛАР

АДИРЛАРДА МЎЛ ҲОСИЛ

М. Ашуров бошлиқ бригада деҳқонлари пахта топшириш юзасидан йиллик режани муддатидан илгари бажариш учун Ленин номли совхоз пахтачилик бригадалари ўртасида бошланган мусобақада карвонбошилик қилмоқда. Улар ҳаммадан ўзиб кетишди ва совхоз маъмурияти билан жамоат ташкилотларининг кўчма Қизил байроғини, пул мукофотини олдилар.

Бригадага 75 гектар адир ер бириктириб қўйилган. Пудратчилар шартномага мувофиқ ҳар гектар ердан 25 центнер ҳосил йиғиштириб олишлари керак. Лекин бу йил ҳосил мўл бўлганлиги туфайли пахтакорлар гектардан 30 центнер ҳосил кўтаришни мўлжаллашмоқда.

Ҳозир жамоа ҳар куни тайёрлов пунктига йиллик планнинг тўрт фоизи миқдорида ва ундан ҳам кўпроқ пахта топширмоқда.

Меҳнат рақобатида чевар теримчилар Ҳ. Мамадалиева, Т. Қурбонова, М. Аропов ҳар куни 140—150 килограммдан «оқ олтин» териб бошқаларга намуна бўлишмоқда.

— Пахтакорларнинг кундалик меҳнат натижаларидан моддий манфаатдорлигининг ошиши терим суръатларини жадаллаштиришга кўмаклашмоқда, — дейди совхоз директори Д. Эралиев. — Бир ҳафтадан сўнг ўнта пахта териш машинаси теримчиларга ёрдамга келади ва 400 гектар пахтазордаги ҳосилни тера бошлайди. Ана ўшанда давлатга икки ва ҳатто уч баравар кўп пахта топширамиз.

Андижон вилояти.

ТЕРИМ АРАФАСИДА

Тошкент вилояти хўжаликларида саралаб пахта теришга киришилди. Пойтахт вилоятининг меҳнаткашлари бу йил давлатга 350 минг тоннадан кўпроқ «оқ олтин» сотишлари керак. Ҳосилнинг тўртдан уч қисми машиналарда териб олинади. Ҳозир машина теримига ажратилган далаларда ғўза баргларини кимёвий йўл билан тўкиш жадал суръатда бормоқда, машиналар қайриладиган ерлар тайёрланмоқда. Техника ремонти ҳам тугай деб қолди — юзта терим агрегатининг 98 таси мавсумга шай қилиб қўйилди.

Хўш, пахта заводлари ва тайёрлов пунктлари мавсумга қандай тайёргарлик кўришди?

Тошкент вилоят пахта тозалаш саноати ишлаб чиқариш бирлашмаси бош директори М. Р. Раҳмовнинг сўзларига қараганда, 11 та заводнинг 9 таси, 45 та тайёрлов пунктининг 40 таси янги ҳосилни қабул қилишга тайёрлаб қўйилди. Баъзи заводлар ҳосилни қабул қила бошлади.

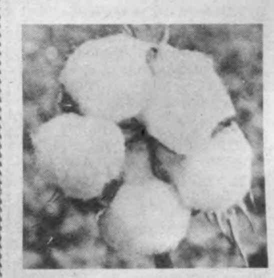

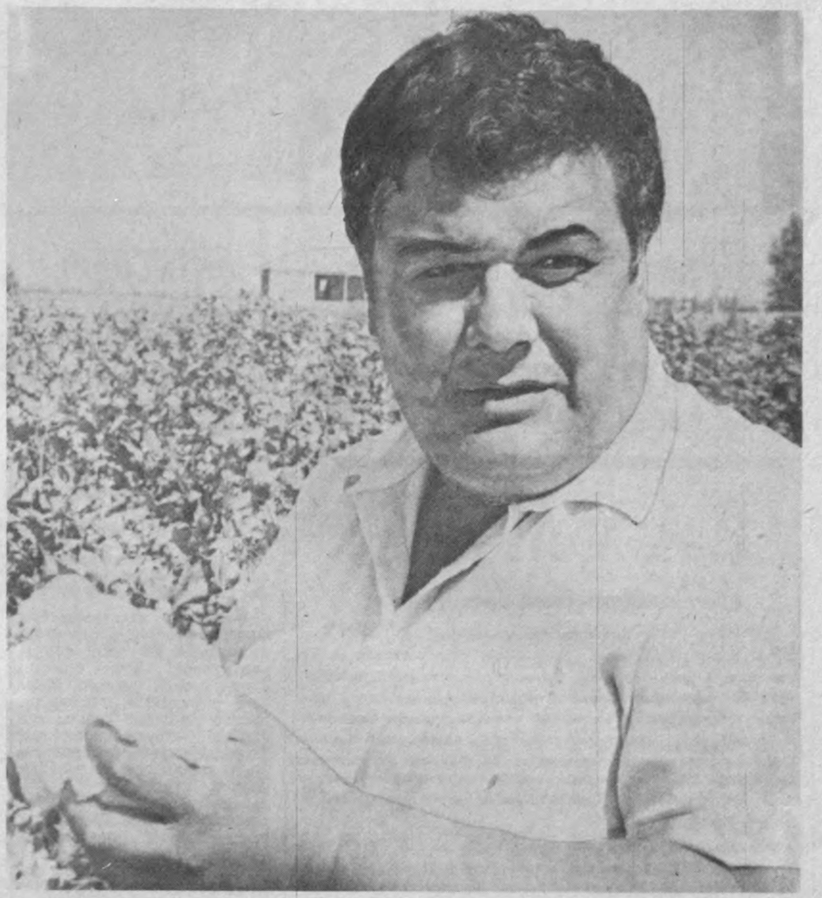

Пискент районидаги «Пискент» давлат хўжалигининг Жонузоқ Ҳожиев бошқараётган 6-бўлими пахтакорлари жорий йилда 530 гектар майдонда ҳар қачонгидан мўл ҳосил етиштирдилар. Улар гектар ҳисобига 27,6 центнер ўрнига 35 центнердан хирмон кўтаришмоқчи. Ялпи хом ашёнинг 90 фоизи эса бункерлардан тўкилади. Шу мақсадда ҳозир машина теримига пухта тайёргарлик кўрилмоқда. Айни паллада теримчилар беллашуви авжида. Каромат Турсунмуродова, Гулчеҳра Мирзамуродова каби чеварларнинг ҳар бири кунига 90—100 килограмм дурдона термоқда.

СУРАТЛАРДА: 1. Кўпмингкилограммчилар Каромат Турсунмуродова ва Гулчеҳра Мирзамуродова. 2. Бўлим бошқарувчиси Жонузоқ Ҳожиев.

Б. АЛИМОВ олган суратлар.

ЧАНОҚДАГИ МЎЪЖИЗА

Репортаж

Чўлқуварлар орзиқиб кутган ҳаяжонли дамлар етиб келди. Баҳордан бошлаб қилинган фидокорона меҳнат самараси чаноқларда намоён бўлмоқда. Лўппи-лўппи очилган пахта теримчиларни далага чорлаяпти.

Баҳористон районидаги Сулаймон Муродов номли жамоа хўжалигининг Йўлдош Жўраев бошлиқ ижарачи бригадаси ерлари бир вақтлари «Ўзбекистон» давлат наслчилик заводига қарарди. Амударё суви чўлга келмасдан аввал бу ерда сурув-сурув қўй-қўзилар боқиларди. Бугун эса чўл шамолида чайқалаётган пахтазор бамисоли денгиз тўлқинини эслатади. Унинг бағрида оқ олтин тераётган теримчилар кўзга ташланади.

— Чўлга кўчиб чиққанимизга бир неча йил бўлди, — деди бригада бошлиғи Йўлдош Жўраев. — Ўшандан буён мўл ва эртаги ҳосил етиштириб, белгиланган режани ошириб бажараяпмиз. Жорий йилнинг баҳорида хўжалик билан шартнома тузиб, 20 гектар ер олгандик. Давлатга 40 тонна ўрнига 50 тонна чўл жавоҳири сотиш йўлида ғўзаларни меҳр билан парваришладик. Қатор оралари олти марта культивациядан чиқарилиб, икки ярим марта озиқлантирилди, уч марта суғорилди. Натижада жами майдонда нафақат режани, балки мажбуриятни қоплайдиган даражада ҳосил тўпланди. Икки кундирки, пахта терилмоқда. Дастлабки куни 1.460 килограмм оқ олтин саранжомланган бўлса, кеча кўрсаткич 2.000 килограммга етди. Белгиланган тадбирларга кўра, ялпи ҳосилнинг 90 фоизи бункерлардан тўкилади. Шу мақсадда ғўза баргсизлантирилаяпти. Бу ишни ўғлим Тўлқин бажармоқда. Орадан 10—12 кун ўтгач, зангори кемалар пахтазорга олиб кирилади. Ўшанда топшириқ икки кунда бажарилади.

Чаноқдаги мўъжиза — лўппи пахтага боқиб тўймайсан киши. Тонг отиши билан далага чиққан теримчиларнинг шашти баланд. Уларнинг ҳар бири кунига 110—120 килограмм дурдона термоқда.

40 гектар ерда пахта етиштирган Эргаш Назаров бошлиқ бригадада ҳам ўзаро мусобақа авжида. Чеварларнинг ғайрат-шижоати туфайли ҳар куни қабул пунктига 1—2 тонна миқдорида оқ олтин жўнатилмоқда. Меҳнат аҳли гектар ҳисобига 20 центнер ўрнига 25 центнердан — 100 тонна юқори нав хом ашё тайёрлашга аҳд этган.

Ж. ЮСУПОВ.

ДАСТЛАБКИ ТОННАЛАР

Йиғим-терим даврида пахтакорлар меҳнатини енгиллаштириш, уларга руҳий кўтаринкилик бағишлаш биз — тайёрловчиларга кўп жиҳатдан боғлиқ. Терилган пахтани вақтида, деҳқонни сарсон қилмай қабул қилиб олсак, уларнинг ғайратига ғайрат қўшган бўламиз. Мавсумнинг энг кўнгилсиз, таъбни хиралаштирадиган ҳолати хом ашёнинг тайёрлов пунктидан қайтарилишидир. Бахтга қарши бундай манзара тез-тез содир бўлиб туради.

Биз мавсумга тайёргарлик жараёнида ана шундай нохуш ҳолат бўлмаслигининг чора-тадбирларини кўрдик. Аввало пунктимизни таъмирлашни қатъий талабчанлик билан ўтказдик. Лабораторияларни қайтадан жиҳозладик. Ҳосилни қабул қилишни тезлаштириш мақсадида техникани пухта кўрикдан ўтказдик. Эскирганларини янгиси билан алмаштирдик. Бундан ташқари, мутахассислар, лаборатория ходимлари, классификаторлар, барча ишчи-хизматчилар малакаси оширилди, янгиликлар билан таништирилди.

Пунктимиз «Москва» ва Ленин номли жамоа хўжаликларининг қарийб 5 минг тонна пахтасини қабул қилиб олади. Ҳисоб-китобимизга кўра, ҳар куни режага нисбатан 7—8 фоиз миқдорида хом ашё келтирилади. Суръат ошадиган бўлса, кўрсаткич янада юқори бўлади. Бунга ҳам тайёрмиз.

Ўтган йилги ишимизда бир камчилик, яъни намлик ва ифлосликнинг меъёрдан ошганлиги кўзга ташланганди. Бу мавсумда шу нуқсонни бартараф этиш тараддудини кўрдик. Ходимларимиз хўжаликларнинг бригадаларида бўлиб, теримчилар билан суҳбат ўтказдилар. Унда аниқ рақамлар қайд этилди. Ҳар бир жамоанинг ортиқча намлик ва ифлосликдан кўрадиган зарари, шунингдек, терилган пахтанинг аъло навга топширилишидан олинадиган қўшимча фойда ҳисоблаб берилди. Зарур жойларда теримчининг моддий манфаатдорлиги таҳлил қилинди.

Жумҳурият ҳукумати қўлда терилган бир килограмм пахтага 25 тийиндан ҳақ тўлашни тавсия этди. Бу — катта ғамхўрлик. Бироқ мана шу манфаатдорликдан келиб чиқадиган бир зарарнинг олдини олишимиз керак. Табиийки, 25 тийиндан ҳақ тўланадиган бўлса, ҳар теримчи кўпроқ пахта теришга интилади. Бунинг оқибатида хом ашёнинг намлик ва ифлослик даражаси ортиши мумкин. Бунга йўл қўймаслик учун нафақат тайёрлов идораси, балки хўжаликларнинг раҳбарлари, мутахассислари, йиғим-теримга масъул ҳар бир киши қатъий кураш олиб боришлари зарур. Талабчанлик бўлмаса, навнинг пасайиб кетиши турган гап.

Биз машина теримига ажратилган майдонларни ҳам алоҳида назорат қилмоқдамиз. Дефолиация — машина теримини энг қулай муддатларда бошлаш, ҳосил сифатини кўтаришнинг бош омили. Бу борадаги мулоҳазаларимизни хўжалик раҳбарларига етказдик.

Қабул пунктимизга терилган пахтанинг дастлабки тонналари кела бошлади. Хирмонлар кўзга ташланаяпти. Хом ашёнинг толаси ҳар куни аниқланиб, пахтакорга маълум қилиб борилмоқда. Бу ҳол терим сифатини оширишда муҳим аҳамият касб этаётир.

Ҳа, мутахассисларимиз, барча ишчи-хизматчиларимиз уюшқоқлик билан иш бошлашди. Бутун ҳаракатимиз районимизнинг 32 минг тонnали хирмонига салмоқли ҳисса қўшишга қаратилган.

Б. ЕҚУБЖОНОВ,
Пахтаобод районидаги Уйғур пахта тайёрлаш пункти мудири.

ЎЗБЕКИСТОН МЕҲМОНЛАРИ

Жанубий Корея делегацияси Ўзбекистон турмуши билан танишмоқда. Унинг таркибида йирик фирмаларнинг президентлари, корчалонлар бор. Делегацияга шу жумҳурият савдо ва саноат вазирининг ўринбосари Гук Хван Шин бошчилик қилмоқда. Делегация иттифоқдош жумҳуриятлар билан иқтисодий алоқа ўрнатиш мақсадида мамлакатимизга келган.

9 сентябрь куни делегация аъзоларини Ўзбекистон ССР Министрлар Кенгашининг раиси Ш. Р. Мирсаидов қабул қилди. Меҳмонлар жумҳурият ижтимоий-иқтисодий тараққиёти қандай бораётганлиги билан таништирилди. Иккала томон қўшма корхоналар барпо этишдан, ўзаро фойдали асосда савдо-сотиқ қилишдан манфаатдор эканлигини изҳор этди.

Меҳмонлар жумҳуриятимизда бўлган вақтларида бир қанча вазирликлар ва идораларга борадилар, иқтисодий алоқа ўрнатиш имкониятларини муҳокама қиладилар, саноат корхоналарида бўладилар. (ЎзТАГ).

ДЕФОЛИАЦИЯ ҚАНДАЙ БОРАЯПТИ?

Жумҳурият вилоятларида ғўзани баргсизлантиришнинг бориши тўғрисида шу йил 10 сентябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

(Биринчи устун — вилоятлар, иккинчи устун — ғўзани баргсизлантириш режаси (минг гектар), учинчи устун — бир кунда, тўртинчи устун — мавсум бошидан (режага нисбатан фоиз ҳисобида).

Жиззах	137	11,0	56,0
Сурхондарё	110	7,5	47,8
Тошкент	121	7,0	38,2
Самарқанд	100	7,1	37,9
Қашқадарё	183	8,4	35,8
Сирдарё	152	8,0	35,1
ҚҚАССР	120	5,5	22,4
Бухоро	115	4,6	21,5
Фарғона	90	4,8	16,3
Хоразм	70	2,9	16,3
Андижон	110	3,9	15,8
Наманган	73	4,1	14,6
Жумҳурият бўйича	1381	6,7	31,7

Советлар ишини такомиллаштирайлик

Қорақалпоғистон АССР ва Хоразм вилояти маҳаллий Советлари раҳбарларининг Боғот районида бўлиб ўтган семинар-кенгашида маҳаллий ўзини ўзи бошқариш системасида халқ депутатлари қишлоқ (овул) ва посёлка Советлари ижроия комитетларининг вазифалари кўриб чиқилди.

Ўзбекистон ССР Министрлар Кенгаши раисининг биринчи ўринбосари Д. Д. Берков маъруза қилди.

Кенгаш қатнашчилари қишлоқ аҳолисининг моддий ва маънавий эҳтиёжларини тўлароқ қондириш учун ўз ваколатларидан фойдаланиш самарадорлигини ошириш йўллари ва усуллари тўғрисида фикрлашиб олдилар.

(ЎзТАГ).

М. С. ГОРБАЧЕВ БИЛАН Ж. БУШНИНГ МУЗОКАРАЛАРИ

ХЕЛЬСИНКИ, 9 сентябрь. (ТАСС махсус мухбирлари). Бугун Финляндия пойтахтида СССР Президенти М. С. Горбачевнинг АҚШ Президенти Жорж Буш билан учрашуви бўлиб ўтди. Музокара чоғида Форс кўрфазидаги аҳвол ва бошқа халқаро муаммолар, икки томонлама муносабат масалалари муҳокама қилинди.

...Эрталаб соат 10. Президент саройи ёнида М. С. Горбачев билан Ж. Бушни Финляндия Президенти Мауна Койвисто кутиб олади. СССР ва АҚШ раҳбарлари қўл олиб кўришадилар. Уларни журналистлар, кино ва фотокамераларни ушлаб олган кишилар қуршаб олган эди, кўпдан-кўп аппаратлар чақнаб турарди. Совет рассомининг М. С. Горбачев Ж. Бушга топширган ўртоқлик ҳазили ҳозир бўлган кишиларда зўр қизиқиш уйғотди. Унда иккала буюк давлатнинг раҳбарлари рингдаги боксчилар қиёфасида тасвирланган. Ҳакам қиёфасидаги ер курраси иккала раҳбарнинг қўлини баланд кўтариб, икковлари ғалаба қозонганликларини билдириб турибди. Мағлуб бўлган баҳайбат маҳлуқ — «совуқ уруш» уларнинг оёғи остида. Расмнинг рамзий маъноси бор. Зеро мамлакатларимиз раҳбарларининг биргаликдаги куч-ғайратлари туфайли дунё кўп жиҳатдан хавфсизроқ бўлиб қолди, бундан эса ҳамма манфаат кўрди.

Бу учрашув турли мамлакатларда зўр қизиқишга сазовор бўлаётганининг сабаби ҳам шу. Халқаро матбуот, радио ва телекўрсатувнинг бугунги шарҳлари ҳам шундан яққол далолат беради. «Биз учрашув натижаларини ҳаяжон билан кутаяпмиз, у дунёнинг тақдири учун ғоят муҳим аҳамиятга эга бўлади, — деди Ғарбий Германиядаги АРД телекомпаниясининг шарҳчиси. — Бу ерда коллектив хавфсизликнинг янги тартибига пойдевор қўйилади, деб умид қилгимиз келади». Англияда чиқадиган «Санди таймс» газетасининг фикрича, Оқ уй Хельсинкидаги учрашувни «совуқ уруш» тугаганидан кейинги даврда жаҳонда ўта буюк давлатлар маҳаллий можароларни бартараф этишда ҳамкорлик қиладиган тартибни вужудга келтиришнинг бошланиши деб ҳисобламоқда.

«Хельсинкида уруш тўғрисидаги масала ҳал этилмайди, бу ерда тангликларни ҳал этишга ва уларнинг олдини олишга хизмат қиладиган янги тинчлик тузилмасининг негизлари яратилади», — деб умид қилади Финляндиянинг етакчи «Хельсингин саномат» газетаси. Америкада чиқадиган «Вашингтон пост» газетаси ҳам икки буюк давлат ўртасидаги муносабатларнинг сифат жиҳатдан янги руҳи ҳақида бундай деб ёзади: Жорж Буш билан Михаил Горбачев илгари ҳам учрашишган. Бироқ олий даражадаги бугунги қисқа учрашув «совуқ уруш» давридан жуда кескин фарқ қилади. Ўша даврда Москва билан Вашингтон муқаррар равишда

(Давоми 3-бетда).

ҚЎШМА БАЁНОТ

Ироқ Қувайтга бостириб кирганлиги ва уни ҳамон ҳарбий оккупация қилиб турганлиги муносабати билан Президент М. С. Горбачев ва Президент Ж. Буш қуйидаги қўшма баёнотни эълон қилдилар:

Ироқнинг агрессиясига тоқат қилиб бўлмаслигига биз баравар аминмиз. Агар катта давлатлар ўзларининг кичикроқ қўшниларини ютиб юбора оладиган бўлса, халқаро майдонда ҳеч қандай тинч тартиб бўлиши мумкин эмас.

Биз мамлакатларимиз ташқи ишлар вазирларининг шу йил 3 августдаги қўшма баёнотини, шунингдек Хавфсизлик Кенгашининг 660, 661, 662, 663, 664 ва 665-қарорларини қўллаб-қувватлашимизни тасдиқлаймиз. Бугун биз Ироқ ҳукуматига яна бир бор мурожаат этиб, уни ҳеч писандасиз Қувайтдан чиқиб кетишга, Қувайтнинг қонуний ҳукумати қайта тикланишига имкон беришга, ҳозир Ироқда ва Қувайтда гаровга ушлаб турилган барча кишиларни қўйиб юборишга чақирамиз.

БМТ Хавфсизлик Кенгаши резолюцияларини тўла ҳажмда амалга ошириш бирдан бир мақбул ишдир.

Қувайтнинг шу йил 2 августгача бўлган мақомига қайтиш — Ироқнинг якканланишига чек қўйиши мумкин бўлган бирдан-бир йўлдир.

Биз бутун жаҳон ҳамжамиятини Бирлашган Миллатлар Ташкилоти жорий қилган жазо чораларига риоя этишга даъват қиламиз ва биз жазо чораларига тўла ҳажмда риоя этилишини якка тартибда ва биргаликда таъминлашга интилаверишимизни маълум қиламиз.

Айни вақтда Совет Иттифоқи билан Қўшма Штатлар шуни эътироф қиладиларки, БМТ Хавфсизлик Кенгашининг 661-қарори инсонпарварлик мулоҳазалари билан Ироққа ва Қувайтга озиқ-авқат экспорт қилишга ижозат беради. Жазо чораларини амалга оширувчи комитет инсонпарварлик мулоҳазалари билан, деган иборани қандай тушуниш кераклиги хусусида Хавфсизлик Кенгашига тавсиялар беради. Яна Совет Иттифоқи ва Қўшма Штатлар ҳар қандай мана шундай экспорт тегишли халқаро муассасаларнинг назорати остида амалга оширилиб, озиқ-овқатнинг қатъий белгиланган мақсадга етиб боришини таъминлаш керак деган фикрдадирлар. Бунда болаларнинг эҳтиёжларини қондиришга алоҳида афзаллик берилиши лозим.

Биз мушкулотнинг тинч бартараф этилишини афзал кўрамиз ва Ироқнинг агрессиясига қарши бир хил фикрда турамиз. Айни вақтда биз агрессия тўхтатилишига эришишга азму қарор берганмиз ва башарти ҳозир кўрилаётган чора-тадбирлар шу мақсадга олиб келмаса, биз БМТ Уставига мувофиқ қўшимча чора-тадбирлар кўриш эҳтимолини муҳокама қилишга тайёрмиз. Биз агрессия фойда келтириши мумкин эмаслигини ва фойда келтирмаслигини жуда ишонарли тарзда намойиш этмоғимиз керак.

БМТ Хавфсизлик Кенгашининг мазкур қарорларида ўртага қўйилган мақсадларга эришилган ҳамоно президентлар маҳаллий хавфсизлик тузилмаларини барпо этиш ҳамда тинчлик ва барқарорликка кўмаклашувчи чора-тадбирларни ишлаб чиқиш ишида минтақадаги ва ундан ташқаридаги мамлакатлар билан биргаликда ҳаракат қилиш ҳақида вазирларга кўрсатма берадилар. Яқин Шарқдаги ва Форс кўрфазидаги бошқа барча можароларни бартараф этиш соҳасида фаол ишлаш зарур. Иккала томон бир-бирлари билан маслаҳатлашувларни давом эттирадилар ва тегишли вақтда мана шу кенгроқ мақсадларга эришишга хизмат қиладиган чора-тадбирларни таклиф этадилар.

М. С. Горбачев Москвага қайтиб келди

СССР Президенти М. С. Горбачев 9 сентябрь куни Хельсинкидан Москвага қайтиб келди. У Хельсинкида АҚШ Президенти Ж. Буш билан учрашди.

Внуково аэропортида М. С. Горбачевни СССР Министрлар Кенгашининг раиси Н. И. Рижков, СССР Олий Советининг раиси А. И. Лукьянов, СССР Президентлик Кенгашининг аъзолари, бошқа расмий кишилар кутиб олдилар.

М. С. Горбачев билан бирга Президентлик Кенгашининг аъзоси, СССР ташқи ишлар министри Э. А. Шеварднадзе, Президентлик Кенгашининг аъзоси Е. М. Примаков қайтиб келдилар.

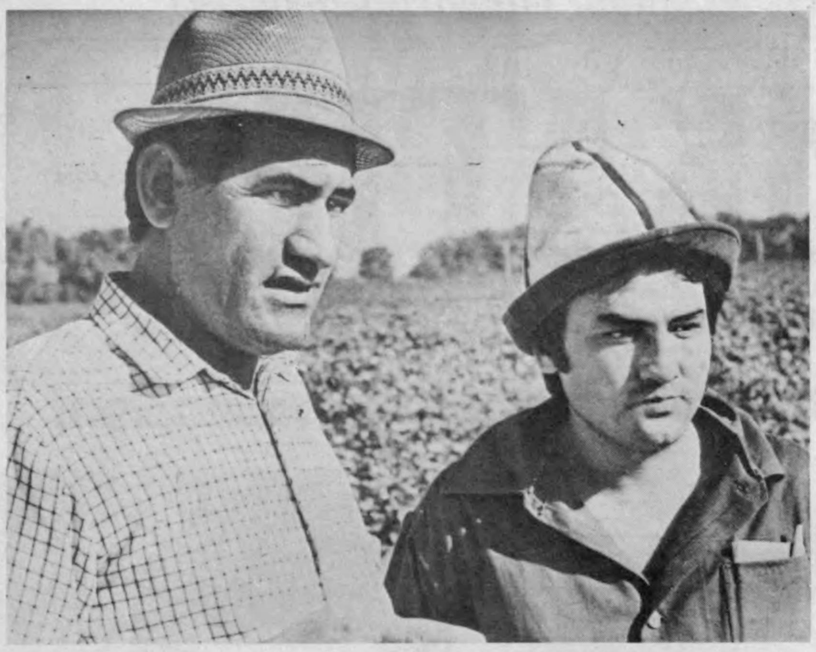

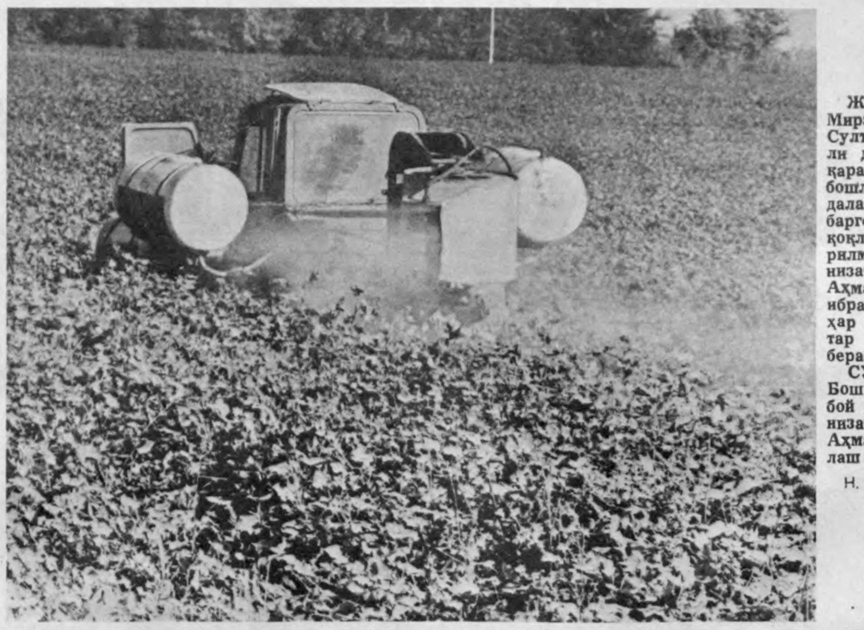

Жиззах вилоятининг Мирзачўл районидаги Султон Сегизбоев номли давлат хўжалигига қарашли А. Қулматов бошлиқ 7-кооператив далаларида ғўзани баргсизлантириш уюшқоқлик билан олиб борилмоқда. Бунда механизатор Қўлдошбой Аҳмадалиев алоҳида ибрат кўрсатаяпти. У ҳар куни 12—15 гектар пахтазорга ишлов бераётир.

СУРАТЛАРДА: 1. Бош агроном Намозбой Қувватов ва механизатор Қўлдошбой Аҳмадалиев. 2. Дорилаш пайти.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган суратлар.

Президент фармонига мувофиқ

МАДАД УЧУН РАҲМАТ!

Ўзбекистон ССР Президентининг аспирантлар, олий ўқув юртларининг талабалари, ўрта махсус ўқув юртлари ва ҳунар-техника билим юртлари ўқувчиларининг стипендияларини ошириш тўғрисидаги фармони жумҳуриятимизда аҳоли камбағал табақаларининг ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилинишини кучайтиришга қаратилган собитқадам ишлар олиб борилаётганлигининг яна бир далилидир. Бу фармон жумҳурият раҳбарияти Ўзбекистоннинг келажагини ҳал қиладиган малакали мутахассислар тайёрлашга катта эътибор бераётганидан далолатдир.

Фармон матбуотда эълон қилингандан кейин ЎзТАГ мухбирлари жумҳуриятдаги бир қанча ўқув юртлари вакиллари билан суҳбатлашдилар.

Марат ҲОЖИБЕКОВ,

Тошкентдаги биринчи табобат институтининг проректори:

— Ҳозирги вақтда мамлакатимизга малакали врачлар ва инженерлар, муаллимлар ва агрономлар ҳар қачонгидан ҳам зарур. Уларни тайёрлаш учун энг аввало ёшларнинг ўқиши ва турмуши учун қулай шароит яратиш керак. Мана бу соҳада дастлабки қадамлар қўйилди: Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримовнинг фармони билан талабаларнинг стипендиялари анча кўпайтирилди.

Институтимизда таълим олаётган йигит ва қизлар биринчи сентябрдан бошлаб ойига 55 сўмгача стипендия ола бошлайдилар. Талабаларнинг кўпчилиги қишлоқ районларидан келган. Уларнинг стипендияларига қўшимча берилган пул ўқиш вақтида яхши мадад бўлади. Чунки нарх-навонинг ортиши аввало талабаларнинг турмушига таъсир қилади.

Бизнинг олий ўқув юртимизда тўрт минг нафардан кўпроқ йигит ва қиз таълим олмоқда. Улар учун яхши турмуш шароити яратиш тўғрисидаги ғамхўрлик ҳам талабаларни ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилишда муҳим қадамдир. Институтнинг олтита ётоқхонаси бор. Уларнинг кўпи ҳозир қайтадан жиҳозланмоқда. Бироқ ётоқхоналардаги ўринлар етишмаяпти. Иккинчи табобат институти очилиши муносабати билан ўқув корпуси, ошхона ва ётоқхоналардан иборат талабаларнинг қўшимча комплексини қуриш масаласи жумҳурият ҳукумати олдига қўйилди.

* * *

Абдумажид ТУРАЕВ,

Тошкент дорилфунуни физика факультетининг аспиранти:

— Фан ҳеч қачон арзон бўлмаган, яхши олимларни, мутахассисларни моддий мадад бермай туриб тайёрлаб бўлмайди — бу ҳақда жуда кўп гапирилди. Аммо аллақачоноқ гапдан амалий ишга ўтиш лозим эди. Жумҳурият Президентининг янги фармонини мен сув билан ҳаводек зарур бўлган аниқ тадбирлардан бири деб биламан.

Менинг оилам, икки фарзандим бор. Аспирантлар ётоқхонасида яшайман. Отаонам — колхозчи. Бундай шароитда илмий тадқиқот ишлари билан шуғулланиш осон эмас, десам фикримга қўшилсангиз керак. Нарх-навонинг тез кўтарилиб бораётганлигини ҳисобга олсакчи? Кўпгина ўртоқларим молиявий қийинчиликларга дош беролмай фан соҳасидан чиқиб кетди. Шунинг учун ҳам жумҳурият раҳбариятининг олий таълим, илмий тадқиқот ишлари обрўсини оширишга қаратилган сиёсатини тўғри сиёсат деб ҳисоблайман.

* * *

Давлатбика РЕИМОВА,

Нукус табобат билим юрти учинчи курсининг талабаси, ўқиш аълочиси:

— Ота-онамнинг маошларини оиланинг барча аъзоларига тақсимласак, ҳар бирига 40 сўмдан тўғри келади. Ҳолбуки, мендан ташқари яна бешта ака-укаларим ва опа-сингилларим олий ва ўрта махсус ўқув юртларида таълим олишяпти. Жумҳурият Президентининг фармони оиламиз бюджетига салмоқли барака киритди.

Бу қарор аввало бизнинг оиламиз каби оилаларга ёрдам беришга қаратилган. Фармон кўп болали оилалардаги йигит ва қизларга яхши билим олиш, касб эгаллаш учун реал имконият беради.

* * *

Татьяна ОСОВЕЦ,

Қарши педагогика институти тарих факультетининг учинчи курс талабаси:

— Стипендиямиз оширилганини эшитиб жуда хурсанд бўлдим. Стипендиянинг тўланиши табақалаштирилиши ҳам жуда муҳим. Бу яхши ўқишни рағбатлантиради. Чунончи, энг қобилиятли ва тиришқоқ талабалар ойига 100 сўмгача стипендия олишлари мумкин.

Институтимизнинг барча факультетларида 3600 га яқин талаба бор. Уларнинг кўпчилиги ётоқхоналарда яшайди. Афсуски, ётоқхоналардаги шароит ҳозирги талабларга жавоб бермайди. Шунинг учун ҳам фармонда талабаларнинг ижтимоий-маиший шароитини янада яхшилаш ўз ифодасини топганлиги ҳам жуда муҳим. Чунки ўқиш сифати ҳам, ёшлар орасидаги маънавий-руҳий муҳит ҳам ана шу шароитга боғлиқ.

ШИРИН ВА ХУШБЎЙ

Ховренко номли Самарқанд комбинати «Жасорат» деб аталган янги вино ишлаб чиқара бошлади. У таъми жиҳатидан машҳур «Чашма» виносини эслатади, лекин ундан ширинроқ ва хушбўйроқдир. 19 даражали бу ичимлик узумнинг Европа навларидан тайёрланади, таркибида 8 фоизга қадар шакар бор.

Комбинатда винонинг яна бир «Роҳатбахш» деб аталган янги нави ишлаб чиқаришга тайёрланди. Бу оқ мусаллас «Ркацители» ва «Баян-ширей» навларидан тайёрланади.

Комбинат келаси йилнинг январидан янги виноларни харидорларга кўплаб етказиб беради.

ИҚТИСОДИЁТ ЖАБҲАСИДА

ИЛДАМ СУРЪАТ

«Жарқўрғоннефть» нефть-газ қазиб олиш бошқармасидаги энг истиқболли қудуқлардан бири — Миршод майдонига ўрнатилган янги қудуқ нефть қазиб олишини бир кеча-кундузда 15—20 тонна кўпайтириш имконини берди. Ана шу қудуқ ҳозирнинг ўзидаёқ бошқарма қазиб олаётган нефтнинг қирқ фоизини бермоқда.

Бошқарма конларида йил бошидан бери режалаштирилганидан 10 минг тоннадан кўпроқ нефть олинди. Унинг асосий қисмини Миршод нефтчилари беришди. Ишлаб топилган фойда, энг аввало, нефтчиларнинг ижтимоий-маиший шароитларини яхшилашга, жумладан уй-жой қурилишига сарфланади. Какайди конининг ишчилари бу йил 20 хонадон жойлашадиган уйга эга бўлишди. Декабрь ойида ана шундай яна битта янги уй фойдаланишга топширилади.

ИСТЕЪМОЛЧИЛАР МАНФААТИНИ ЎЙЛАБ

«Ўзбекинторг» жумҳурият ташқи савдо бирлашмаси жумҳуриятимизда мева-резаворларни қайта ишловчи саноат базасини кенгайтириш йўлида дастлабки қадамни ташлади. Бирлашма швед фирмаларининг бири билан ускуналардан лизинг асосида фойдаланиш юзасидан шартнома тузди.

Лизинг — тижорат алоқаларининг бир кўриниши бўлиб, унда корхона чет эл техникасини валютага сотиб олмайди, балки ижара шароитида ундан фойдаланганлик учун тўланадиган ҳақнинг 20 фоизи ҳар йили кечиб юборилади. Бирлашма фирмадан қарзини тайёр маҳсулотининг бир қисми ҳисобидан узиб боради. Олти йил ўтгандан сўнг, агар зарурат туғилса, ускуна тайёрлаган фирма уни текинга ремонт қилади ва у ижарачининг мулки бўлиб қолади. Ширин маҳсулотлар — олма шарбати аралашмаси, мева ва резавор мевалардан бўтқа тайёрлаш учун замонавий жаҳон талабларига жавоб берадиган технологиядан фойдаланилади. Фирма вакиллари линияларни ўрнатиб, улар бир меъёрда ишлатилишига кафолат берадилар. Ускуналарнинг қуввати йилига фақат олма шарбатининг ўзидан камида 30 миллион литр ишлаб чиқариш имконини беради.

САМАРҚАНДДАН ГАПИРАМИЗ...

Икки йилдан сал кўпроқ вақт ўтгач самарқандликларнинг уйларида — зангори экранларда «Самарқанддан гапирамиз ва кўрсатамиз», деган сўзлар янграйди.

Қўҳна шаҳар аҳолиси ўзининг телевидение студияси бўлишини анчадан бери орзу қилиб келарди. Лекин «юқори ташкилотларда» бир талай далилларга асосланган баҳоналар тўқиб чиқарилаверарди: маблағ йўқ, ускуналар, мутахассислар йўқ дейишарди. Энди, афтидан муаммо ҳал бўлганга ўхшайди. Тошкент алоқа ихтисослашган институтининг ходимлари Самарқанд телемарказининг лойиҳа-смета ҳужжатлари устида олиб борган ишларини тугалладилар. Энг замонавий аппаратлар билан жиҳозланган тўрт қаватли бинода телестудия жойлашади.

Лойиҳанинг қиймати 4,5 миллион сўм бўлиб, унинг бир қисмини Ўзбекистон ССЖ Телевидение ва радио эшиттириш давлат комитети ажратади, қолган пуллар эса Самарқанд шаҳар ижроия комитетининг бюджетидан олинади.

ЯГОНА МАҚСАД САРИ

Ўзбекистон ССР Олий Советининг мурожаатномасида ўртага қўйилган муаммони Тожикистон ССР Олий Совети халқ депутатларининг умумий ташвиши деб атади.

Гап Тожикистон алюминий заводи чиқитларининг икки қўшни район — Тожикистоннинг Турсунзода ва Ўзбекистоннинг Сариосиё районларидаги экология вазиятига ҳамда аҳолининг саломатлигига зарарли таъсири ҳақида бормоқда.

Қонун чиқарувчи олий органнинг топшириғига мувофиқ қардош жумҳурият парламенти аъзоларига мурожаатномани Ўзбекистон ССР давлат табиатни муҳофаза қилиш комитетининг раиси Т. А. Алимов тақдим этди.

У халқларимизнинг тарихий тақдири чамбарчас боғлиқлигини, қувончлар ва ташвишлар ҳам муштараклигини, мақсад ҳам бир — одамларни бахтиёр этиш эканлигини таъкидлади. Бироқ ҳозир, афсуски, кўпроқ ютуқлар ҳақида эмас, балки одамларни ташвишга солаётган муаммолар ҳақида гапиришга тўғри келмоқда. Экология муаммоси ана шундайдир, бу муаммога Ўрта Осиё жумҳуриятлари ва Қозоғистон раҳбарларининг учрашувида катта эътибор берилди.

Турсунзода шаҳридаги алюминий заводи районида танг вазият вужудга келди. Заводни яхши ният билан қуришган, лекин барча омиллар ҳисобга олинмаган. Масалан, бу улкан корхонани унумдор Ҳисор водийсида жойлаштирилишининг оқибатлари ҳар томонлама кўриб чиқилмаган ва ўйлаб кўрилмаган. Ҳозирги илмий маълумотлар эса завод чиқиндилари одамларнинг саломатлигига, атрофдаги табиатга, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришига — умуман халқ хўжалигига жуда катта зарар етказаётганидан далолат бермоқда. Бевосита завод атрофидаги зоналарда касалланиш бироз олисроқ жойлардагига нисбатан икки баравар кўпроқ, лекин бу корхонанинг таъсири ўша олис жойларда ҳам сезилмоқда. Бу ерда қадимдан етиштириб келинган ўрик, шафтоли, анор, ҳурмо, ўлкамизнинг бу гуллаб-яшнаган гўшасининг фахри ҳисобланиб келган бошқа мева дарахтлари қуриб қолмоқда. Зарарли чиқитлар таъсири ипак қуртига ҳам урди, кўп хўжаликларда ипак қурти боқишни тўхтатишга тўғри келди.

Завод раҳбарлари ва министрлик узоқ вақтгача юз берган вазиятга тўғри баҳо бермай келди, фақат ҳозир халқ депутатларининг, кенг жамоатчиликнинг таъсири билан бу ерда экология хавфсизлигини таъминлашнинг баъзи чоралари кўрилди. Бироқ бу чоралар етарли эмас: ишлаб чиқаришнинг миқёслари, бу ерда қўлланилаётган технологиянинг тури ва бошқа шароитлар заводга экология вазиятини бутунлай нормаллаштириш имконини бермайди.

Бунинг устига металлургия министрлиги билан завод раҳбарияти жуда кўп ваъда берганига қарамай, ўзларининг зиммасига юклатилган ишларни тўла бажармадилар. Ҳимоя чораларини ҳамда корхона қувватига ўзгартиш киритиб, уни қисман халқ истеъмол моллари ишлаб чиқаришга мослаштиришни кўзда тутувчи энг мақбул тавсияларни қисқа муддатда амалга ошириш лозим. Регионда ўша алюминийдан тайёрланадиган буюмларга эҳтиёж жуда катта, бинобарин катта иқтисодий наф кўриш мумкин.

Тожикистон парламенти аъзолари ўзбекистонлик ҳамкасбларининг бир қанча аниқ таклифларини зўр қизиқиш билан кутиб олдилар. Масалан, депутатлар қўшма гуруҳини тузиш қўллаб-қувватланди. Бу гуруҳ олимлар ва мутахассисларни жалб этиб, завод зонасида вазиятни соғломлаштириш, корхонани техникавий жиҳатдан такомилалштириш ва йўналишини ўзгартириш юзасидан йил охиригача биринчи навбатда ва келгусида амалга ошириладиган чораларни белгилаши мумкин. Худди шу гуруҳнинг ўзи иттифоқ ҳукуматининг аввалги кўрсатмалари бажарилишини аниқ назорат қилишни таъминлайди.

«Ўзбекистон ССР Олий Советининг Тожикистон ССР Олий Советига мурожаатномаси ҳақида» махсус қарор қабул қилинди.

Ушбу ҳужжатда иккала жумҳурият халқ депутатларининг бир хил ташвишлари одамлар соғлом турмуш тарзи учун зарур шароитни яратишга, уларнинг фаровонлигини оширишга ҳамда табиатдан авайлаб фойдаланишни таъминлашга қаратилганлиги таъкидланади.

Тожикистон ССР Олий Совети Ўзбекистон ССР Олий Советининг Тожикистон алюминий заводи теварагидаги экология вазияти билан боғлиқ масалаларни ҳар томонлама ўрганиш учун депутатларнинг қўшма гуруҳини тузиш тўғрисидаги таклифини маъқуллаб, ушбу гуруҳ фаолияти натижаларини ҳар икки жумҳурият қонун чиқарувчи олий органларининг навбатдаги сессияларида кўриб чиқиш зарурлигини таъкидлади.

Икки парламент кўрган чора-тадбирлар долзарб муаммо ўз вақтида муваффақиятли ҳал этилишига ишонч бағишлайди.

Лекин бу тадбирнинг аҳамияти анча кенгроқ. У иттифоқдош жумҳуриятлар қонун чиқарувчи, ҳукумат органларининг, жамоат ташкилотларининг ўзаро бевосита алоқаларини ҳар томонлама мустаҳкамлаш йўлидаги қадамдир. Бу — Ўрта Осиё жумҳуриятлари ва Қозоғистон раҳбарларининг учрашувида қабул қилинган қарорларни амалга оширишнинг аниқ бир мисолидир.

Умумий мақсад сари биргаликда қўлни-қўлга бериб бориш энг яхши йўл эканлигини ҳаёт қайта-қайта тасдиқламоқда.

Е. ЕФИМОВ,
ЎзТАГ шарҳловчиси.

АМАЛИЙ ҲАМКОРЛИК

Тошкент агрегат заводининг комсомол комитети тижоратчилик фаолияти билан шуғуллана бошлади. У ёшлар «Октябрь» кооперативи билан шерикчилик асосида иш юритмоқда. Кооператив корхона комсомол ташкилотининг ташаббуси билан Александр Печенко бошчилик қилаётган комплекс бригада негизида тузилди.

Шериклар бир-бирлари билан ўзаро манфаатли муносабатда бўлишмоқда. Комсомоллар буюртмачиларни, зарурат пайдо бўлганда эса хом ашёни топишда кооперативга ёрдам беришмоқда. Комсомол комитети яқинда кооператив учун бир талай рангли металлар сотиб олиш тўғрисида Тошкент ремонт-экскаватор заводи билан шартнома тузди. «Октябрь» кооперативи ҳузурида хайрия жамғармаси ташкил этилган. Ана шу жамғармага бир йиллик иш даврида ўн минг сўмга яқин пул ўтказилди. Бу пул ёшларнинг дам олиши ва турмушини ташкил этишга, завод болалар боғчаларига ёрдам беришга сарфланмоқда.

— Кооперативдаги ишлар асосий ишлаб чиқариш фаолиятимизга халақит бермайди, — дейди кооператив раисининг ўринбосари, фрезерчи Мадамин Бобониёзов. — Одатдагидек ишимизни тугатишимиз билан, худди шу дастгоҳларнинг ўзида шартномада белгиланган буюртмаларни бажарамиз. «Иккинчи смена» уч-тўрт соат давом этади. Ҳар куни ҳам ишдан кейин қолавермаймиз — буюртмаларни ҳафтада икки марта қолиб бажарамиз. Корхонага электр қувватидан, ускуналар, асбоблардан фойдаланганлик учун ҳақ тўлаймиз.

Кооперативдаги барча ишларга кенгаш бошчилик қилади, унга энг тажрибали ва обрўли мутахассислардан беш киши кирган. Кенгаш ишлар ҳажмини, даромадни тақсимлаш билан шуғулланади. Технология қоидаларининг ҳар қандай бузилиши брак ҳисобланади, бундай ҳолларнинг ҳар бири кенгаш мажлисида муҳокама қилинади. «Октябрь» кооперативи иш бошлаганидан бери ўтган бир йил мобайнида бирор марта ҳам шикоят келгани йўқ. Буюртмаларни фақат давлат нархларида бажармоқда. Кооперативнинг шериклари орасида «Компрессор» заводи, «Средазкабель» ишлаб чиқариш бирлашмаси, Тошкентдаги бошқа корхоналар ҳамда кооперативлар бор. У энг оддий деталлардан то мураккаб ускуналаргача жуда хилма-хил йўналишдаги буюртмаларни бажаради. Энг сўнгги ана шундай буюртмалардан бири резина ва пластмасса чиқиндиларини қайта ишлайдиган дастгоҳдир. Агрегат заводида асосий маҳсулотдан ташқари болалар велосипедлари ишлаб чиқарилади — кооператив ана шу велосипедлар учун баъзи қолиплар ва босмаларни тайёрлаб беради. Ишлаб чиқариш чиқиндиларидан асосий хом ашё сифатида фойдаланилади. Ёшлар жамоаси иш бошлаган вақтдан буён 180 минг сўмлик буюртмаларни бажарди.

Кооператорлар дам олиш муаммоси нима эканлигини яхши билишади. Уларнинг кўпчилиги завод ётоқхоналарида яшайди. Шу боисдан 32-ётоқхона учун учта рангли телевизор сотиб олишга пулни аямадилар. Ҳар қаватга биттадан телевизор қўйиладиган бўлди. Корхона илғор ёшлари дам олиш кунлари Самарқанд ва Бухорога сафар қилдилар, уни комсомол комитети уюштирди. «Октябрь» кооперативи харажатларни ўз зиммасига олди. Заводнинг иккита болалар боғчасида ҳам кооператорларни миннатдорчилик билан эслаб юришибди. Бу боғчаларда кооператорлар ўтказган 7 минг сўм пулга кичкинтойларнинг мебелларини янгилашди, анчагина ўйинчоқлар сотиб олишди.

А. ИВАНОВА.

Ташвишли хабар

ҲОСИЛ ТАҚДИРИ ХАВФ ОСТИДА

Қорақалпоғистон жанубидаги пахта заводлари бу йилги ҳосилни қайта ишлашга киришдилар. Беруний, Элликқалъа, Шуманай ва Амударё районларида «Қизил карвонлар» пахта заводларига дастлабки ҳосилни олиб келишди. Мухтор жумҳуриятнинг пахта экадиган барча хўжаликларида иккиуч кундан сўнг ёппасига қўл терими бошланади.

Оролбўйи пахта далаларида бу йил жуда мўл ҳосил етиштирилган. Қорақалпоғистон АССР қишлоқ хўжалик давлат-кооператив комитети мутахассисларининг ҳисоб-китобларига қараганда, ҳозир далаларда камида 333 минг тонна пахта бор. 152,5 минг гектар ернинг ҳар гектаридан ўртача 22 центнердан кўпроқ хом ашё йиғиштириб олиш режалаштирилмоқда. Механизаторлар ўтган йиллардагидан теримга анча яхши тайёргарлик кўришди — деярли 2800 та пахта териш машинаси теримга шай қилиб қўйилди. Тўққизта пахта заводининг ҳаммаси мўлжаллангандан илгари ремонт қилиб бўлинди, қирқдан ортиқ тайёрлов пунктида теримга ҳозирлик кўриш ишлари ўз вақтида бажарилди.

Мавсумга ҳамма нарса тайёрдек. Лекин шунга қарамай, ҳосилнинг тақдири хавф остида.

— Сентябрда пахта экувчи хўжаликларга камида 6745 тонна бензин ва 23 минг 400 тонна дизель ёқилғиси бериш режалаштирилган эди, — дейди ташвиш билан Қорақалпоғистон АССР қишлоқ хўжалик давлат-кооператив комитети пахтачилик бўлимининг бошлиғи С. Алимбетов. — Лекин шу кунгача ёқилғи келишига ҳеч қандай умид йўқ, у мухтор жумҳурият нефть маҳсулотлари район базаларида ҳам, марказий базаларда ҳам йўқ. Бензин ва солярка олиб келишда бундан аввал рўй берган узилишлар хўжаликларга оммавий терим олдидан ўзларини оз бўлса ҳам ёқилғи билан таъминлашларига имкон бермади. Бугунги кунда такси ва шахсий машиналарнинг ҳайдовчилари 10 литр бензин олиш учун бир неча соатлаб навбатда туришга мажбур бўлишмоқда. Автокорхоналар эса юзлаб тонна ёнилғи талонларига бензин ва дизель ёнилғиси беролмаяптилар.

Қорақалпоғистон ҳукумати бу ишда пахтакорларга ёрдам бериш мақсадида барча чораларни кўрди, лекин мамлакатимизда беқарор аҳвол сабабли юзага келган танқисликни тугатишга унинг кучи етмайди. Бир муаммо иккинчисини келтириб чиқараяпти. Иттифоқдош жумҳуриятлардаги шерикларимиз хом ашё, маҳсулотлар, халқ истеъмол моллари етказиб бериш борасидаги шартномаларни бузишяпти. Бу энг аввало нефть маҳсулотларига тегишлидир. Ушбу муаммо тез орада ҳал этилишига кафолат бериб бўлмайди, шунинг учун ҳам бунга жавобан пахта заводлари маҳсулотини мамлакатимизнинг баъзи минтақаларидаги тўқимачилик корхоналарига ортиб жўнатиш тўхтатиб қўйилди. Натижада Халқобод пахта заводининг ўзида икки минг тонна тола, 1700 тонна линт, 1200 тонна пуч чигит сақланмоқда. Бошқа корхоналарда ҳам бундан кам эмас.

Ёнилғи танқислиги шоликорларга ҳам қаттиқ таъсир қилмоқда. Шоликорликда камида 270 минг тонна дон етиштирилган. Шолининг «Нукус-2» деб аталган тез пишар нави ўз вақтида ўриб олишни талаб қилади. Бунинг устига, об-ҳаво хизмати маълумотларига қараганда, октябрь ойида Оролбўйида ёмғир кўп ёғиши кутилмоқда. Демак, шолини 10—15 октябргача йиғиштириб олиш зарур. Ўрим вақти бошланди, ёнилғи эса йўқ. Унинг олиб келинишига кафолат ҳам йўқ.

В. ТРОИЦКИЙ.
ЎзТАГ мухбири.

ОНА-ВАТАН БЎЙЛАБ

КОНОТОП. (Сумм вилояти). Маҳаллий «Красный металлист» электр-механика заводида кўплаб ишлаб чиқарила бошланган янги ускуналар кончиларни конда метан концентрацияси нормадан ошиб кетганлиги тўғрисида дарҳол огоҳлантиради. Шахтёрлар каскасидаги чироққа ўрнатилган қурилма хавф пайдо бўлганида товуш ва ёруғлик сигнали беради. Ускуналарнинг дастлабки туркуми Воркута шахтёрларига жўнатилди.

●

УЖАРИ. (Озарбайжон ССР). Ужари пахта тозалаш заводи—тармоқнинг жумҳуриятдаги энг катта корхонасидир. Унинг жамоаси янги пахта ҳосилини қайта ишлашга киришди. Бу ерда ҳар тонна пахтадан 37 фоизгача тола олинади. Бу — анча юқори кўрсаткичдир.

●

МОСКВА. «Фуқаролик — бурчингдир!» Бутуниттифоқ конкурси плакатчиларнинг ижтимоий янгиланиш жараёнларини бадиий тасвирлашдаги якка тартибдаги интилишларини бирлаштиришга қаратилгандир. Конкурсни СССР Рассомлар уюшмаси, СССР Маданият министрлиги, СССР Давлат матбуот комитети, ВЛКСМ Марказий Комитети, РСФСР Маданият министрлиги, «Панорама» нашриёти эълон қилди. Профессионал рассомлар ва рассомчилик олий ўқув юртлари талабаларининг ишлари 1991 йил 2 январга қадар қабул қилинади.

* * *

Москва Советининг Сталин қатағонларининг қурбонлари оммавий равишда кўмиб юборилган яширин жойларни аниқлаш комиссияси ўзининг биринчи мажлисига тўпланди. Бу комиссияга Москва шаҳар ижроия комитетининг ходимлари, Москва Совети халқ депутатлари, журналистлар, олимлар, ҳуқуқни муҳофаза қилиш идораларининг ходимлари кирган. Комиссия одамлар оммавий равишда кўмиб юборилган жойларда мемориал комплекслар бунёд этишни, ёдгорлик белгилари ўрнатишни ўз олдига мақсад қилиб қўйган.

●

ЛЕНИНГРАД. Россия, Грузия, Латвия, Литва, Эстония созандалари Д. Д. Шостакович номли Ленинград филармониясининг етмиш йиллигига бағишланган катта фестивалда иштирок этиш тўғрисидаги таклифни қабул қилдилар. Мамлакатдаги энг қўҳна концерт ташкилоти юбилей мавсумини бошлади. Уни очиш ҳуқуқи РСФСРда хизмат кўрсатган жамоа, СССР халқ артисти Юрий Темирканов раҳбарлигидаги академик симфоник оркестрига берилди.

●

ВЛАДИВОСТОК. Мамлакатимизда илк бор соғломлаштирувчи юриш уюшмаси ташкил қилинди. Ўта рамзий маънода «Женьшень» деб номланган бу жамоат ташкилотини халқ депутатлари Владивосток шаҳар Советининг президиуми тасдиқлади. Ташкилотнинг асосий мақсади — одамлар саломатлигини мустаҳкамлаш, серҳаракат турмуш тарзини оммалаштиришдан иборатдир.

●

ЧЕЛЯБИНСК. «Митрофановский» совхозининг сабзавот экилган майдонларига одатдан ташқари «десант» тушди — Челябинскдан бу ерга Свято — Троицкий черкови билан Симеонов ибодатхонаси қавмлари келишди. Челябинск ва Златоуст епископи Георгий художўйларга мурожаат қилиб, улардан ҳосилни йиғиб олишда ёрдам беришини сўради. Бамдоддан кейин қавмлар атайлаб олиб келинган автобусларда беғараз ёрдам бериш учун далага чиқиб кетишди.

●

МАРИУПОЛЬ. (Донецк вилояти). Мариуполда бошланган байрам «Дўстлик жўр овозлари» деб номланди. Кўрик томошабинларга Украина ҳудудида яшовчи кўпгина миллатларнинг ўзига хос санъатини намойиш қилди. Металлурглар шаҳридаги саҳна майдончаларида томошабинлар жумҳуриятнинг 15 вилоятидан тўпланган юздан зиёд фольклор коллективлари билан учрашдилар.

●

ТЕЛАВИ. (Грузия ССР). Грузия узумчилиги маркази бўлган Телави шаҳрида «Ток учун туҳфа» камер мусиқаси анъанавий фестивали очилди. Фестивалнинг етти кунлик программасидан Чайковский, Прокофьев, Шостакович асарлари, Ғарбий Европа классикаси ўрин олган. Концертларнинг анчагина қисми грузин муаллифлари асарлари премьералари учун ажратилган.

(ТАСС).

М. С. ГОРБАЧЕВ БИЛАН Ж. БУШНИНГ МУЗОКАРАЛАРИ

(Боши 1-бетда).

қарама-қарши томонларга ўтиб олишар эди». Эн-би-си телекомпаниясининг шарҳчиси эса бу фикрни яна ҳам лўнда қилиб: «Аввалги муҳолифлар муштарак муаммоларни ҳал этиш учун биргаликда ишламоқдалар», деб ёзди.

Президентларнинг иш тартибида ички сиёсатга оид долзарб масалалар белгиланган. Совет Иттифоқида иқтисодиётни қайта қуриш, бозор омилларини ҳаракатга келтириш программаси қиёмига етказилмоқда, Қўшма Штатларда давлат бюджетининг камомади хусусидаги мунозара давом этмоқда. Бироқ халқаро барқарорлик иккала мамлакат учун мутлақ энг муҳим соҳадир. Давлат бошлиқларининг иш ҳафтаси ички муаммолар билан нақадар тўлиб-тошган бўлмасин, халқаро вазият Финляндия пойтахтидаги шу учрашувни зудлик билан ўтказишни талаб қилди.

Айни шу боисдан ҳам бугун Президент саройи ёнида эрта тонгданоқ юзлаб кишилар кутиб туришар эди. Учрашув ташкилотчилари музокара ўтказиш учун бир неча жойни чамалаб кўришди, шу жумладан «мокисимон дипломатия» усулидан фойдаланиб, СССР ва АҚШ элчихоналарида навбатма-навбат кенгаш ўтказиш таклиф қилинди. Финляндия Президенти Койвисто ўзининг расмий қароргоҳини лутфан уларнинг ихтиёрига бериб, масалани ҳал қилди.

Бозор майдонида ўн тўққизинчи аср бошларида қурилган сарой — Финляндия тарихининг ёдгорлигидир. Пер Гранстедт ижод этган бу бино меъморчилик услуби жиҳатидан ўтган асрдаги рус классицизмининг энг зўр намуналарини эслатади. 1919 йилдан бошлаб бу сарой давлат бошлиғининг расмий қароргоҳига айланди ва ўша пайтдан бошлаб бу ерда мамлакат турмушидаги энг муҳим ва тантанали воқеалар ўтказиладиган бўлиб қолди.

ТАСС мухбирлари майдонда йиғилган Хельсинки аҳолисига мурожаат этиб, бу ерда ўтказилаётган учрашув хусусидаги фикрларини айтишни сўрадилар. Автомагазин сотувчиси Йорма Краветти бундай деди: «Михаил Горбачев билан Жорж Буш ҳозир президент саройида муҳокама қилаётган масалалардан бири Форс кўрфази атрофидаги мушкул вазиятдир. Бироқ, назаримда, Европани бирлаштириш жараёни, шунингдек Шарқий Европа мамлакатларида ва айниқса, Совет Иттифоқида ҳал этилиши лозим бўлган иқтисодий муаммолар ҳам жуда муҳим.

СССР ва АҚШ раҳбарлари Яқин Шарқдаги ва бизнинг қитъамиздаги халқаро муаммоларни тинч ҳал этишга кўмаклашадиган қарорлар қабул этишларига тилакдошман. Финляндия Президенти Мауно Койвисто олий мартабали меҳмонларни Хельсинкида учрашишга таклиф этиб, шу тариқа барча финларнинг, шу жумладан менинг ҳам фикримни ифодалаб берди, деб ҳисоблайман».

Ёш оила — Веса Локканен ва рафиқаси Биргитта Селоненинг фикри мана бундай: «Биз дафъатан президентлар Горбачев ва Буш президент саройининг пешайвонига чиқиб қолсалар, уларни кўриб қолиш орзусида бу ерга келдик. Мураккаб муаммолар муҳокама қилинмоқда. Аммо биз учрашувнинг натижалари қандай бўлишидан қатъий назар, қандай бўлмасин учрашувга муваффақият тилаймиз».

«Бир киши — Ироқ раҳбари Саддам Ҳусайнни назарда тутаман — умуман минтақадаги тинчликни хавф остига қўя олиши даҳшатли бир ҳолатдир, — деди пенсионер аёл Аунэ Пююккенен. — Агар Ироқ Қувайтни босиб олмаганида, дунёдаги вазиятни осойишта деб ҳисоблаш мумкин бўлур эди, чунки қитъамизда ва умуман ер юзида қуролланиш пойгасига чек қўйилди. Мен олий даражадаги учрашув қатнашчиларига сидқидилдан муваффақият тилайман, тажовузкор тинч йўл билан тўхтатилишини истайман».

Жамоат ташкилотларининг мурожаатномалари ҳам фин фуқароларининг фикрига ҳамоҳангдир. Жаҳон тинчлик кенгашининг икки мамлакат президентларига йўллаган мактубида Ироқнинг Қувайтга бостириб кирганлиги ва БМТ аъзоси бўлган мана шу мустақил суверен давлат қўшиб олинганлиги кескин қораланади. ЖТК Ироқ қўшинларининг Қувайтдан дарҳол олиб чиқиб кетилишини, унинг территориал бутунлиги қайта тикланишини, Ироқ ва Қувайтда мажбуран гаровга ушлаб турилган ажнабий гражданлар дарҳол қўйиб юборилишини талаб қилади.

Мактубда Америка қўшинлари ва бошқа мамлакатларнинг қуролли кучлари Форс кўрфази атрофида мислсиз равишда кўпайтирилаётганлигидан чуқур ташвиш билдирилган. Тинчлик йўлидаги ҳаракат ҳар қандай шароитда ҳам ҳар қандай ҳарбий тажовузга муроса билан қарай олмайди, деб таъкидланади мактубда. Ҳамма мавжуд низолар фақат тинч воситалар билан ҳал қилиниши керак. Музокараларга ва БМТ қоидаларига риоя этилишига мутлақ афзаллик берилиши лозим.

СССР Президентининг ёрдамчиси, матбуот шўбасининг раҳбари В. Н. Игнатенко билан АҚШ Президентининг ёрдамчиси, Оқ уйнинг матбуот котиби М. Фицуотер биргаликда брифинг ўтказиб, икки раҳбар музокараларининг дастлабки якунлари билан журналистларни таништирдилар. Совет вакилининг маълум қилишича, музокараларнинг биринчи даврасини президентлар яккама-якка ўтказдилар. Бу давра икки соату эллик минут давом этди. Америка вакилининг таъкидлашича, президентлар яхши учрашув ўтказдилар. Бу учрашув деярли батамом Форс кўрфази атрофидаги вазиятга бағишланди. Совет Иттифоқи билан АҚШ бу минтақадаги вазиятга жуда жиддий қараётганликларини якдиллик билан таъкидлаймиз. Ж. Буш билан М. С. Горбачев БМТнинг тегишли қарорларини муҳокама қилдилар ва шу қарорлар тўла амалга оширилишига биргаликда ҳаракат қилиш ниятидадирлар. В. Н. Игнатенконинг гапларига қараганда, СССР Президенти музокаранинг биринчи даврасидаги якунларини жуда умидворлик билан баҳолади. Учрашув жуда ижобий руҳда ўтмоқда. Ўтган йилнинг ёзида М. С. Горбачев АҚШга ташриф буюрган пайтда шу муҳитга Кэмп-Дэвидда асос солинган эди ва томонлар шуни тасдиқладилар. БМТнинг аҳамияти ҳақида муҳим гаплар бўлди.

Бугун СССР ташқи ишлар министри Э. А. Шеварднадзе билан АҚШ давлат котиби Ж. Бэйкер ўртасида учрашув бўлганлиги брифингда маълум қилинди.

СССР ва АҚШ президентлари кечқурун биргаликда журналистлар билан суҳбат ўтказиб, музокаранинг мазмуни ва унда қабул этилган қарорлар ҳақида муфассал гапириб бердилар. (Журналистлар билан суҳбат ҳақидаги ҳисобот газеталарда эълон қилинади). Музокара охирида қўшма баёнот қабул қилинди.

Ўша куни кечқурун М. С. Горбачев ватанига жўнаб кетди. СССР Президентлик Кенгашининг аъзоси, ташқи ишлар министри Э. А. Шеварднадзе ва Президентлик Кенгашининг аъзоси Е. М. Примков ҳам М. С. Горбачев билан бирга жўнаб кетдилар. Хельсинкининг халқаро аэропорти Вантаада уларни М. Койвисто, Финляндия жумҳуриятининг бошқа раҳбарлари кузатиб қолдилар.

Дмитрий ГОРОХОВ,
Владимир ДОДОНОВ,
Войтто ЛЕСКИНЕН,
Аркадий ПРИСЯЖНИЙ,
Алекксандр СУРИКОВ,
Виталий ЧУКСЕЕВ.

Шаҳрисабз районидаги «Ўзбекистон Компартияси XX съезди» давлат хўжалигида етиштирилган сабзавот, мева, узум ва полиз маҳсулотлари шу ердаги корхонада қайта ишланмоқда. Ўтган йили консерва заводи совхозга 40 минг сўм фойда келтирган бўлса, бу йил ана шу кўрсаткич олти баравар кўп бўлиши кутилаяпти. Янги узилган ноз-неъмат тўғридан-тўғри тузилган шартномаларга кўра келишилган нархларда етказиб берилаётир.

СУРАТЛАРДА: 1. Тажрибали сабзаволкор Худойқул бобо Ражабов, бригада етакчиси Неъмат Худойқулов ва совхоз директори Жалол Рўзиев терилган болгар қалампирини кўздан кечиришмоқда. 2. Сабзавот пайкалларига туташ консерва заводининг пешқадам ишчиси Мақсадой Сайфиева.

Ш. ШАРОПОВ олган суратлар. (ЎзТАГ).

Съезддан кейинги ўйлар

«КПСС САФИГА КИРАМАН»

Ҳозирги пайтда партия билан алоқасини узиб кетаётган кишилар ҳамманинг тилида. Бу одатдаги ҳол бўлиб қолди. Шу боис айни шу кунларда Компартия сафига қабул қилишни сўраб ариза ёзиш учун, менимча, журъат керак. Бир неча ой муқаддам ўзим шундай ариза ёздим. Бу қадамни шошилинч тартибда, шунчаки КПСС сафидан чиқиб кетаётганлар ўрнини тўлдириш учун, партия етакчилари таъсири остида қўйганим йўқ. Биринчидан, имоним комилки, ленинча ғоялар тўғри, ҳаққонийдир. Бу ғоялар одамларни инқилобий ўзгартишлар зарурлигини англаб етиш даражасига кўтарган, бу ғояларни байроқ қилиб, халқ урушлар ва вайронагарчиликларни ошиб ўтган экан, баъзи бировлар ўн еттинчи йил Октябрини тарихий хатолик деб айтишига наҳотки ишонарли далил топилса? Мамлакат мумкин бўлган фаровонликка эриша олмаётган экан, Ленинда нима айб?

1917 йил Октябридан кейин босиб ўтилган йўл даҳшатли тажрибалар занжиридан иборат бўлди деб ҳисоблашга тайёр, ҳардамхаёл одамлардан фарқли равишда тарихга босиқлик билан назар ташлайман, ғам-аламларни ҳам, қувончли кунларни ҳам илғаб олишга интиламан. Менимча, биз ўз халқимиз тўғрисидаги жамики ҳақиқатдан бехабармиз. Биз, шубҳасиз, тарихнинг янги, шу жумладан фожиали саҳифаларини очамиз. Лекин ўша аснода ҳам мен бу тарихни аввало ўз халқим тарихи сифатида қабул қиламан. Эндиликда сояда қолдириб юборилаётган жиҳатларни — стахановчилар меҳнати, Улуғ Ватан уруши аскарларининг сабот-матонати, комсомол қурилишларининг ташаббускорларини ҳам асло унутмайман.

Мен партиянинг айрим етакчилари айбини ўз отам — партияга садоқат билан хизмат қилган коммунист елкасига ортмоқчи эмасман. Партияга бир ёқлама ёндашув хатарли адашишдан бошқа нарса эмас. Эндиликда, масалан, биз англаб етдикки, Октябргача бўлган ҳаётимиздаги қора ранглар атайлаб қуюқлаштирилган экан. Бу қаллобликдан бирор нарса ютдикми? Ўйлашимча, фақат ютқаздик.

Иккинчидан, қайта қуриш шунчаки вақтинчалик, ўткинчи иш эмаслигига ишонч ҳосил қилганимдан кейингина ўз ҳаётимни КПСС билан боғлашга аҳд этдим. Мана шу жиддий, қийин ишда — қайта қуришда партияга қўлимдан келганича ёрдам беришни истайман.

Айрим ўртоқлар, уларнинг ўзлари ҳисоблашларича, бошлиқлар, маҳкамачилар зуғум қилаётганликлари учун партия билетидан воз кечмоқдалар. Айтайлик, тўралар чиндан ҳам бирор кишини ранжитишди. Келинг, рўпарангизга бир неча амалдорни ўтқазиб қўйай-да, сиз улардан қайсисининг кўкрагида партия билети бор, қайсиси партиясизлигини аниқлаб беринг. Эзилган халқлар ҳуқуқлари учун халоскор курашчилар гуруҳи кимларгадир хуш ёқади. Тўрачилик — ҳудудсиз. Шу боис партия билетидан воз кечиш русуми эгри милтиқ билан нишон олишга ўхшайди; бирор тўрани мўлжалласанг, ўқ партияга тегаверади.

Имоним комилки, партия бу алғов-далғов кунлардан ўтиб кетади. Уни бугунги тарк этиш мени асло чўчитмайди. Митингбозлик эҳтироси яна бирор муддат бизга халақит бериб туради. Менимча, бундай ҳолатлар ҳам ўткинчи. Халқ депутатлари съездларига, сессияларга матбуот орқали мурожаат этиб, сафсатабозликни тугатишга, амалий иш билан шуғулланишга даъват янграётгани тасодифий эмас.

Албатта, партия ўз-ўзини такомиллаштириб бориши керак. Оммавий-сиёсий ишда «уюштириш» таомилидан ва оғишлардан қатъият билан халос бўлиб бормоқ лозим. Мафкуравий иш бугунги кунда партиянинг асосий вазифасидир. Сўнгги ойлар ва ҳафталарда бу айниқса ўткир сезилмоқда. Тақчиллик, пулнинг қадрсизланиши, жиноятчиликнинг ўсиши аҳолининг муайян қисмида КПСС сиёсатидаги хатоликлар деб тушунилмоқда. Воқеликни шундай қабул қилиш, афсуски, қўлни ювиб қўлтиққа уришга, партия билетидан воз кечишга тайёр айрим коммунистларга ҳам хосдир. Бир томонда эса партия раҳбариятининг маъқуллаши билан амалга ошириш мўлжалланаётган бозор иқтисодиётига ўтиш муаммоси кўндаланг бўлиб турибди. Номақбул, аммо зарур чора бу.

Мен жумҳурият Аҳолига маиший хизмат кўрсатиш вазирининг ёрдамчисиман, ўз бурчимни вужудга келган вазиятни ходимларга тушунтиришдан, бозор фойдасига далолат қилишдан иборат, деб ҳисоблайман. Зеро, бу қадам тараққиётга, маъмурчиликка олиб борувчи шароит яратади.

Ҳозирги пайтда жумҳурият Аҳолига маиший хизмат кўрсатиш вазирлиги бозор иқтисодиёти муносабатларини ҳисобга олиб, бир қатор муҳим тадбирларни белгилади. Унга биноан кўрсатилаётган хизматлар турлари ва ҳажмларини кўпайтириш, сифатини яхшилаш, илғор усулларни жорий этиш, қишлоқ жойларда тармоқ ишларини жадал ривожлантириш мўлжалланмоқда.

Мулкчилик муносабатларининг тубдан қайта қурилиши, корхоналар меҳнат жамоалари, тармоқларнинг ходимлари томонидан ўз қобилиятларини намоён этишнинг мақбул усул ва воситалари эркин танлаб олиниши учун имкониятлар яратилиши бу дастурнинг муваффақиятли бажарилишини таъминлайди. Шу жумладан, акционерлик, ижара, пудрат корхоналарининг ривожлантирилиб мулкчиликнинг давлат, акционерлик, кооператив, оила ва хусусий шакллари бир маромда фаолият кўрсатадиган бўлади.

Дастлабки босқичда майда, зарар келтирувчи ва кам фойда берувчи корхоналар алоҳида кишилар ҳамда меҳнат жамоаларига хусусий мулк сифатида сотилади. Бундай корхоналар тармоғимизда анчагина. Хоҳлаган кишилар бўлиб-бўлиб тўлаш шарти билан ссуда олишлари мумкин. Бир-уч киши ишлайдиган сартарошхоналар, фотосалонлар, майда бичув-тикув, этикдўзлик устахоналари шулар жумласидандир. Кейин ўртача қувватли корхоналар ижарага ёки жамоа мулки қилиб берилиши мумкин. Хизмат кўрсатиш соҳасида мулкчилик муносабатларини ўзгартириш жараёнининг якунловчи босқичида хусусий, кооператив, ижара, акционерлик корхоналари, жумладан, хўжалик уюшмалари ва биргаликдаги корхоналарни барпо этиш режалаштирилаётир.

Мана шу чораларнинг ҳаммаси ўн учинчи беш йилликда маиший хизмат кўрсатиш ҳажмини 1,6 марта кўпайтириш, жумҳурият аҳолиси барча табақаларининг талаб-эҳтиёжларини бир қадар тўлароқ қондириш имконини беради.

Мен Ленин партиясининг фаол жангчиси сифатида ана шу режаларнинг рўёбга чиқишига баҳоли қудрат ҳисса қўшишни ўз бурчим деб биламан.

М. РАФИҚОВ,

Ўзбекистон ССР аҳолига маиший хизмат кўрсатиш вазирининг ёрдамчиси.

ДЎСТЛИК ЧЕГАРА БИЛМАС

Халқ депутатлари Ленинобод, Ўш ва Фарғона вилоят Советлари уч иттифоқдош жумҳурият чегарадош вилоятларининг яхши қўшничилик муносабатларини мустаҳкамлашга қаратилган шартнома туздилар. Бу ҳужжатда қўшни вилоятлар ўртасидаги хўжалик-иқтисодий, маданий ва савдо-сотиқ ўзаро муносабатларини фаоллаштириш кўзда тутилган.

— Ленинобод, Ўш ва Фарғона вилоятлари уч жумҳурият — Тожикистон, Қирғизистон ва Ўзбекистон чегаралари туташган ерда жойлашган, дейди Ленинобод вилоят ижроия комитети раисининг ўринбосари Р. Бобокалонов. — бу минтақа аҳолисининг урф-одатлари, миллий анъаналаригина, эмас, шу билан бирга йўллари, суғориш тармоқлари, яйловлари ҳам қадимдан муштаракдир. Шунинг учун ҳам ҳозирги «миллий хонадонлар»нинг яккаланишга қаратилган тамойили биз учун айниқса нохушдир. Ҳамкорлик тўғрисидаги шартнома маҳаллий хўжалик ҳисоби шароитларида ўзаро манфаатли муносабатларга асос солишга, миллатлараро можаралар эҳтимолининг олдини олишга қаратилгандир.

Уч вилоят ўртасида қишлоқ хўжалик маҳсулотларини олиб кириш ва олиб чиқиб кетиш тўғрисидаги тақиқларнинг бекор қилиниши шартномани амалга ошириш йўлидаги дастлабки қадам бўлди. Бу иш анъанавий мол айирбошлашни тиклайди. Ленинобод вилояти аҳолиси энди ўз томорқа участкаларида етиштирган мева ва сабзавотлари билан Фарғона ва Ўш бозорларида савдо қилиши мумкин. Қўшни колхоз ва совхозларга, матлубот кооперацияларига ҳам шундай ҳуқуқ берилди.

Бир-бирларига делегациялар юбориб туриш ҳам яхши қўшничилик муносабатларини мустаҳкамлаш учун хизмат қилмоқда. Яқинда Ленинободга Фарғонадан меҳмонлар келиб, маҳаллий қурувчилар ва гиламдўзлар иш тажрибаси билан қизиқдилар. Қўшма халқ ижоди байрамларини, халқ усталарининг кўргазмаларини ўтказиш режалаштирилмоқда. Ҳар йили август ойининг охирларида Тожикистон, Ўзбекистон ва Қирғизистон халқлари дўстлиги кунини нишонлашга қарор қилинди.

Н. МЕРЕЖНИКОВА.
ТАСС мухбири.

ҲАФТАНИНГ АСОСИЙ ХАЛҚАРО ВОҚЕАЛАРИ

11 СЕНТЯБРЬ, СЕШАНБА

Болгария парламенти яна иш бошлайди. У ҳукуматнинг янги аъзоларини ва унинг бошлиғини тасдиқлаши, буюк халқ мажлиси тўғрисидаги қоидани қабул қилиши керак бўлди. Жумладан, унда фуқароларни парламентда кўрсатма беришга чақиришнинг тартиби келишиб олинади. Шундан сўнг депутатларнинг Тодор Живков маърузасини эшитишлари тўғрисидаги масала узил-кесил ҳал қилинади.

* * *

Белградда Жазоир, Ҳиндистон ва Югославия ташқи ишлар вазирларининг учрашуви бўлади. Мазкур мамлакатлар ташқи сиёсий идораларининг бошлиқлари Форс кўрфазидаги танг вазиятни ҳал этиш йўлларини муҳокама қиладилар.

* * *

Президент Ж. Буш АҚШ конгресси иккала палатасининг қўшма мажлисида нутқ сўзлайди.

* * *

АҚШнинг ўнта штатида конгрессга бирламчи сайлов бошланади.

* * *

БМТ Бош ассамлеясининг 44-сессияси яна иш бошлайди. Мажлис чоғида кун тартибининг 36-банди — «Намибия тўғрисидаги масала» муҳокама қилинади.

* * *

«Кашмирни сақлаб қоламиз» шиори остида кўп минг кишилик юриш бўлиб ўтади. У умумҳиндистон талабалар уюшмасининг чақириғига биноан Жамму шаҳрида бошланади. Намойиш қатнашчилари миллий бирлик ва мамлакатнинг ҳудудий яхлитлигини сақлаб қолиш, Жамму ва Кашмирдаги айирмачиларнинг кирдикорлари пайини қирқиш учун Ҳиндистондаги барча ватанпарвар кучларни жипслаштиришни ўз олдиларига мақсад қилиб қўйганлар.

12 СЕНТЯБРЬ, ЧОРШАНБА

Ёзги таътил кунларидан сўнг биринчи марта Польша сеймининг уч кунлик мажлиси бошланади. Жумладан, касаба уюшмалари ҳақидаги ва жамоа меҳнат низоларини ҳал этиш тўғрисидаги, Гданск кемасозлик корхонаси акцияларининг бир қисмини текинга бериш ҳақидаги, чегара хизмати фаолияти тўғрисидаги қонун лойиҳалари дастлабки тарзда кўриб чиқилади.

* * *

Сербиядаги олтита оппозициячи партия Белградда норозилик митинги ўтказишни режалаштирди. Улар сайлов тўғрисидаги қонун лойиҳасига ўзгартишлар киритилишини, барча сиёсий ташкилотларга жумҳурият ваколат органларида сайловолди кампанияси чоғида тенг ҳуқуқ берилишини талаб этмоқдалар.

* * *

БМТ Бош ассамблеясининг сессиясида ирқчилик сиёсати тўғрисида уч кунлик мунозара бошланади. Мажлисларнинг қатнашчилари Бош котибнинг ушбу масалага доир маърузасини муҳокама қиладилар.

* * *

Брюсселда Европа ҳамжамиятлари кенгашининг ташқи ишлар вазирлари даражасидаги махсус сессияси ўтказилади. Сессия иккала герман давлатини бирлаштиришга тайёргарлик кўрилаётганлиги муносабати билан Германия Демократик Жумҳуриятини «умумий бозор»га қўшиш масаласига бағишланган.

13 СЕНТЯБРЬ, ПАЙШАНБА

Берлинда Германия Демократик Жумҳурияти халқ палатасининг 35-мажлиси бўлади. Кун тартибига бирлашиш тўғрисидаги икки герман давлати шартномасини муҳокама қилиш киритилган.

* * *

НАТО Бош котиби Манфред Вернер Варшавага ташриф буюради.

* * *

Президент Ж. Буш АҚШ конгрессининг раҳбарлари билан бюджет масалалари хусусида учрашув ўтказади.

* * *

Европадаги оддий қуролли кучлар юзасидан ўтказилаётган Венадаги музокараларда навбатдаги ялпи мажлис бўлади.

14 СЕНТЯБРЬ, ЖУМА

АҚШ собиқ президенти Р. Рейган Польшага боради.

* * *

Англиянинг Ковентри шаҳрида «Ядро урушининг олдини олиш учун курашувчи жаҳон врачлари»нинг конференцияси бошланади.

* * *

Парижда Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг камроқ ривожланган мамлакатга бағишланган конференцияси ўз ишини тугаллайди.

* * *

Париж яқинидаги Ла-Курнев шаҳарчасида Франция Компартияси «Юманите» рўзномасининг анъанавий байрами очилади. Унда Ғарбдаги мамлакатлар, Шарқий Европадаги баъзи давлатлар, шу жумладан СССР Компартиялари матбуот органларининг вакиллари қатнашадилар.

15 СЕНТЯБРЬ, ШАНБА

Берлинда «Сўллар рўйхати-демократик социализм партияси» сайловолди бирлашмасининг конгресси очилади.

* * *

АҚШ давлат котиби Ж. Бейкер Германия Федератив Жумҳурияти пойтахтига келади. У ГФЖ раҳбарлари билан Форс кўрфазидаги вазиятни, шунингдек АҚШнинг кўрфаздаги қуролли кучларини маблағ билан таъминлашда ГФЖнинг иштироки хусусида Американинг талабини ҳам муҳокама қилади.

* * *

Стокгольмда Швеция социал-демократик ишчи партиясининг 31-съезд очилади. Унда партиянинг 90 йилларга мўлжалланган дастурий ҳужжатлари муҳокама қилинади.

16 СЕНТЯБРЬ, ЯКШАНБА

Берлинда демократик социаризм партияси биринчи съездининг иши давом эттирилади. (Унинг биринчи босқичи февралда бўлган эди).

* * *

АҚШнинг Коннектикут штатидаги Нью-Хейвен шаҳрида Шимолий Америка қитъасида биринчи марта шаҳарлар ҳокимларининг халқаро конференцияси бошланади.

* * *

Парижда «Юманите» рўзномасининг байрами ниҳоясига етади.

СССР ва Финляндия

Президентларининг учрашуви

ХЕЛЬСИНКИ, 9 сентябрь. (ТАСС махсус мухбирлари). СССР Президенти М. С. Горбачев Финляндия пойтахтига келгач, шанба куни кечқурун Финляндия Президенти М. Койвисто билан суҳбатлашди. Финляндияга ўтган йилги расмий ташриф якунлари юзасидан қилинган иш дўстона, самимий муҳитда бир неча соат давомида батафсил муҳокама қилинди. Бу гап аввало иқтисодий муносабатларга ва Кола ярим оролининг, умуман Европа шимолининг экология муаммоларига тааллуқли эди. М. С. Горбачев ва СССРдаги қайта қуришнинг боришига доимо астойдил қизиқиб қараётган М. Койвисто малакатимизда келгусидаги туб қарорлар ва ўзгартишлар муносабати билан Совет—Финляндия муносабатларининг истиқболлари ҳақида гапирдилар.

Президентлар Европа жараёнининг долзарб масалалари ва Форс кўрфазидаги танглик хусусида фикрлари муштараклигини қайд этдилар.

Сиёсий ва ақлий жиҳатдан бу ҳар бирининг олдида турган вазифаларни яхши тушунувчи, бир-бирига астойдил ишонувчи ҳамда ўз халқларининг манфаатлари йўлида, халқаро муносабатларнинг янги сифатини қарор топтириш ва ривожлантириш мақсадида Совет — Финляндия ўзаро алоқаларининг ролини ошириш учун барча имкониятлардан фойдаланишга тайёр турган икки кишининг суҳбати бўлди.

МУКОФОТ ТОПШИРИШ МАРОСИМИ

КРОТОНЕ. (Калабрия вилояти). «Капо нао» маданият уюшмаси таъсис этган «Кротон-1990» мукофотларини топшириш маросими тинчлик, дўстлик ва санъат байрамига айланиб кетди. Мукофот топшириш маросими Италия жанубидаги Кротоне шаҳрида бўлиб ўтди. Ҳар йили сиёсат, фан, санъат ва спорт соҳасида ана шундай мукофотлар берилади. Италиянинг таниқли сиёсат арбоблари, парламент аъзолари етакчи сиёсий партияларнинг, жамоат ташкилотлари ва ҳаракатларининг вакиллари, машҳур олимлар, ёзувчилар, рассомлар, кўплаб журналистлар иштирок этган маросим Италиянинг Раи—ТВ давлат телевидениеси орқали тўла олиб кўрсатилди.

Тўпланганлар «Кротон тинчлик учун» бош мукофотини «фаолияти шу минг йиллик охирида одамлар ниҳоят урушлар тўғрисида ўйламай тинч яшай олишига қаратилган инсон» сифатида СССР Президенти М. С. Горбачевга бериш тўғрисидаги қарорни мамнуният билан кутиб олдилар. Мукофот СССРнинг Италиядаги элчихонаси вакилларига топширилди.

Мукофот ҳайъатининг фахрий раиси — италиялик машҳур тарихчи, профессор Густаво Валенте ТАСС мухбирига шундай деди: «Бош мукофотни кимга бериш тўғрисида биз сира иккиланмадик. Совет Иттифоқидаги қайта қуриш таъсирида жаҳонда юз бераётган воқеалар яқин келажакда Европа ва бутун жаҳон аҳолиси бехавотир яшай олади ва ядро уруши ёки бошқа бирор йўл билан йўқ қилиб юбориш уларга хавф сололмайди, деб умид қилиш имконини бермоқда».

Шатранжи ғойибона

Воқеий ҳикоя

— Бугунгиси ғойибона бўлур, ҳазрат...

«Ажабо, бу сўзни унинг оғзидан биринчи эшитишим,— Мавлоно Соҳибнинг чақнаб турган кўзларига майин боққанича фикрга толди Навоий. — Шайх Саъдийдан ёки Хўжа Ҳофиздан фалон байтларни ёд ўқичи, деганим йўқ. Масжиду мадрасаларга сарфланган маблағларни шу топдаёқ ҳисоблаб чиқасан дебмидим, йўқ, албатта. Кўпдан бери орзиқиб кутилган шу дамда «ғойибона»си нима бўлди экан-а?»

Ҳар бир нарсанинг мағзини чақиш учун дастлаб ўзининг тафаккур тиғини ишга солишни одат қилган ажиб олам султони мартабали хизматкорига «офарин!» дегандек жилмайиб қўйди.

— Шундаймидур? Мавлоно Фазлулло хийла салоҳиятли йигитдир. Шатранжи ғойибонани билур, анга ажаб машъуфдир.

— Билурмен, устоз, — деди Соҳиб иккала қўлини кўксига босганича, — кўнглумдан ўтказиб, анинг режасини дағи тузиб қўюбдурмен.

Навоийнинг кўзлари «Дили шикаст емаса бас. Довруғи бутун Хуросонга ёйилган, ҳаттоки озор эли ҳам бундан хабар топган. Ҳарифингни камситмоққа асло ботина кўрма, ўртада изза бўлиб қолишинг муқаррар. Ҳазил-ҳаром», деяётганини ҳам англади Соҳиб.

Соҳиб тавозеъ билан устознинг юзини шувит қилмаслик зиммасидаги олий бурч деб билишини айтар экан, баъзи «сир»лардан уни огоҳ эта олмагани учун узр сўради. Навоий бу ҳақда бафуржа гаплашмоққа фурсат зиқлиги, улуғ Мирзо ҳузурига шошаётганини айтиб йўл-йўлакай:

— Мавлоно, майда-чуйда юмушлар билан ўзингизни кўп қойитманг, — деб тайинлади. — Вазифангиз ҳар қалай мураккаб ва мушкул. Боғчага чиқинг, анҳор лабига боринг. Ҳамма нарсани унутиб, кайфингизни чоғ қилинг.

Кейин у кўнгил тўқлиги, баъзи сирлардан воқиф бўлмаса ҳам Соҳиб сувни кўрмай этик ечадиганлардан эмаслигини айтиб, кечқурун бўладиган воқеадан улуғ Мирзо хабар топганлиги ва балки мажлисга етиб келиб қолса ҳам ажаб эмаслигини уқтирди.

Мулозимлар кечки мажлисга обдон ҳозирлик кўрардилар. Садақайрағоч ёнидаги ғиштин супаларга хонтахталар қўйилиб, атлас кўрпачалар тўшалди, қандиллар осилди. Йигирма-йигирма беш қадамча наридаги ҳовуз бўйида қурилган шийпонга бир кишилик жой ҳозирланарди. Хизмат бажо қилаётган кишига шундай дейишганда у таажжубга тушган ва ҳозир ҳам нима бўлаётганига ақли бовар қилмас эди. Ишбошиларнинг хизматидан хотиржам бўлгач, мавлоно Соҳиб анҳор томон йўл олди.

Анҳор сувининг шиша рангга кираётгани ёз охирлаб бораётганидан дарак эди. Мавлоно қирғоқда анчагина сайр қилгач, аста бир супачага келиб ўтирди. Кўзи анҳор сувида-ю ўзи хаёл дарёсига шўнғиб кетганини сезмай қолди.

«Кимки итоат бирла хизмат этибди, кўп ўтмай анга эл ҳам ром бўлибди, — деб қўйди ичида Соҳиб. — Мендек бир содда йигит «Ихлосия» табаррукляри ҳимоясида билим даргоҳининг меваларидан татиб кўриш шарафига муяссар бўлди. Ўн йил деганда барчага ҳам жилов тутқазмайдиган муаммо илмидан тўкисгина баҳраманд этилганимда шаҳодатнома олдим. Алломалар мажлисида муаммолар айтишу ечиш осон гапми, ахир...

Шатранжга ихлос қўйишимга ҳам ҳазрат Навоийнинг ўзлари шафе бўлдилар: бунга салоҳиятинг бордур, деб алҳол қўймадилар. Худо умрларига барака ато қилсин, — дея у юзига фотиҳа тортди. — Шатранжи сағир, ҳатто шатранжи кабирда малака ҳосил қилдим. Ҳозирона ўйинда бутун Хуросонда танилдим. Илму тавохирдан хабарим борлиги шатранжи ғойибона билан ҳам машғул бўлишга чорлади мени. Темур давлатининг шатранж устоди Хожа Али Табризийга етишимизга ҳали анча бор. У зот бир йўла тўрт тахтада ғойибона, яъни ёдаки ўйнай олган эканлар. Мен эса ақалли биттасини дурустроқ эплай олсам... Ҳар қалай бу даргоҳга ихлос билан қадам қўйиб кам бўлмадим, илм хазинасидан бенасиб қолмадим, ошнаоғайни, устоз-шогирд орттирдим. Қолаверса... — Мавлоно Соҳиб фикри бўлингандай, атрофга бир назар ташлаб қўйди. Хаёлини яна шатранж тортди. — Бугунги давра жуда файзли бўлур. Подшоҳ ҳазратлари ҳам келиб қолсалар-а?! Ҳаммадан ажраб мен бир четга бориб ўтирсам, нима дейишаркин? Йўқ, пирим бунинг олдини олиб қўюрлар, албатта».

— Ассалому алайкум, Мавлоно, — дея унинг қаршисида кулиб турарди Навоий. — Мана, камина ёнингиздадурмен.

— Авф этурсиз, устод, — қўли кўксида Мавлоно ўнғайсизланарди. — Хаёлила сезмабдурмен.

Навоий бунинг бокиси йўқлигини айтиб, саройдан тўғри «Ихлосия»га боргани, суриштириб бу ерга қайтиб келганини тушунтирди. Суҳбатдошининг режаларидан бири худди шу ерда ,худди ҳозирги тахлитда муаммодан ҳақиқатга айланажагини, сайр қилиш ўрнига унинг хаёл дарёсида сузишини ҳам биларди. Қани энди орзуга етиш онлари қанчалик изтиробли, қанчалик ширин эканлигини ҳамма ҳам сезсайди!

Вақт пешинга яқинлашарди. Бирга аста Жомъе томон йўл олишди. Хаёлга ғарқ бўлган Соҳибни оғир юкдан енгиллатиш лозимлигини пайқаган Навоий унинг елкасига қўлини қўйиб деди:

— Улуғ Мирзо Ҳусайн мажлисимизга ташриф буюрадиган бўлдилар. «Ғойибона»нгиз била олампаноҳни хабардор қилишим ҳамона уни кўрмак истагини билдирдилар. Бундан сира азият чека кўрмангиз, хотирни жам қилингиз. Ҳа, ортиқча ҳазил-мутойибалар ғашингизга тегмайдур. Сиз дидли ва бахтиёр йигитдурсиз. Бу дилингиз поклигию ниятингиз холислигидандур. Иншоолло, омад ёр бўлғай!

Улар Жомъега етиб келишганда жамоат жам бўлиб қолган эди. Навоий билан Мавлоно Соҳиб пешвоз турган катта-кичик мулозимлар сафига келиб қўшилдилар ва бирга боғ томонга юрдилар.

Ҳамма нарса тахт. Меҳмонлар ҳам етиб келишди. Султон Бойқаро ижозати билан мажлис аҳли жой-жойига ўрнашди. Мезбон тариқасида дастлабки сўз, албатта Навоийники бўлди:

— Муҳтарам жамоат! — деб гап бошлади у ҳаммага бирбир зеҳн солиб чиқаркан. — Ўз соявий давлатларидан баҳраманд этган улуғ султонимиз Мирзо Ҳусайн Соҳибқирон ҳақларига дуо айлайлик! Омин!

Сўнг у бугунги мажлисга ташриф буюрганлар орасида шатранж илмидан бехабар бирон киши йўқлиги, аксинча устозлар маҳоратини баҳолай оладиган зотлар ўтиришганини таъкидлагач, мутасаддилик қилишни султон унга топшириб, ишонч ва эҳтиромлар кўрсатгани учун қуллуқ қилди. Шундан кейин Навоий икки эски ҳариф — Мавлоно Соҳиб билан Мавлоно Фазлулло баҳс бошлашларини айтди. Шу кунга қадар улар кўп бор куч синашиб кўргандилар: ҳозирона жангда, яъни тахтага қараб ўйнашда Мавлоно Соҳиб моҳирроқ эканига ҳарифида шубҳа қолдирмаганди. Бу сафаргиси шатранжи ғойибона бўлишининг боиси ҳам шунда эди. Ҳарифлар ўринларидан туриб, подшоҳга таъзим қилгач, белгиланган жойларига, Фазлулло мажлис бўлаётган супанинг бир четига, Соҳиб эса нарироқдаги ҳовуз лабига қурилган шийпонга бориб тиз чўкдилар. Фазлуллонинг олдидаги хонтахтада нозу-неъматлар ва мўгиз доналари саф чеккан шатранж тахтаси турибди. Султон Ҳусайннинг олдида ҳам алоҳида шатранж териғлик, Соҳиб бундан бенасиб. Ҳамма нарса тахт эканидан кўнгли таскин топган Навоий деди:

> **Икки шатранж ўйнагувчи устод,**
> **Арсаи шатранжга айлаб кушод...**
> **Ул иккодан бири Рум аҳлига шоҳ,**
> **Ёна бири Занг аҳлига кишвар паноҳ...**

Ўйин бошланди.

Келишувга кўра, ғойибона жангга азм қилган Соҳиб оқ доналарга лашкарбошилик қиларди. Дастлабки юришларга иккала томон ҳам ортиқча вақт кетказмади. Тез орада тахтада «бурчак ўйин»нинг чигал вазиятларидан бири вужудга келди... Навбат яна Соҳибга. У ҳовуздаги балиқлар рақсига узоқ тикилиб қолди. Аслида эса буни сира пайқамас, кўз ўнгида 64 катакли тахтадаги турли-туман сипоҳлар ҳаракати — жанг тафсилоти намоён эди. «Руҳни қурбон қилиш керак, — зидлик билан ҳисоб юритаркан фикрини ўз тасдиғидан ўтказмоқчи бўларди Соҳиб. — Олса-ку... Олмаса, ташаббус менга ўтади. Борди-ю, шоҳини руҳи билан тўсиб, ўзи менга кишт берса-чи?»

У ҳамон жавоб бермас, илму муаммодагидек тез фикрласа-да, ечимини ниҳоясига етказа олмас эди. Кўзи балиқларда-ю, ўзи мансубалар уммонида сузарди.

— Мавлоно! Ўнг томондаги руҳимни бешинча қаторга олиб қўйингиз! — деди Соҳиб ёнида буйруққа мунтазир турган Мўминий томон бурилиб. «Ихлостия» да таҳсил кўриш билан бир вақтда жўраларидан шатранж сирларини ҳам ўрганаётган самарқандлик бу йигит воситачиликни тавозе ва чаққонлик билан адо этарди. Султон Ҳусайн ҳамда Фазлулло олдидаги тахталарда оқларнинг юриши қилингач, мажлис аҳли ҳайратга тушди. Баъзилар: «кўзимиз тахтада туриб, бу юришни хаёлга ҳам келтирмагандик» десалар, бошқалар: «ҳар ким ғойибона ўйиннинг кафилини олавермайди» дейишарди, Мавлоно Соҳибга хайрихоҳлик билдириб. Вазиятнинг тагига етгач, гапга чечан Мир Муртоз илҳом билан байт ўқиди:

> **Хушбахтдир руҳига руҳ қўйса ҳар ким,**
> **Руҳинг тутган йўлин шоҳ тута олмас.**
> **Ўйинга боқайми, руҳингга балким!**
> **Иложсиз найлайин, мот бўлмасам, бас.**

— Маҳсатихонимдан-ку! Эри Амир Аҳмад билан шатранж суришганда айтган экан бу шеърни, — деди мавлоно Васлий. — Аммо униси ҳазил-у мана буниси чин қурбонда. Сўз ўйинига жавоб беришдан кўра бундай қийин аҳволдан чиқиш йўлини топиш мушкулроқ.

— Мавлоно Фазлулло, — деди Ҳусайн Бойқаро кўзларини шатранж тахтасидан узиб. — Асло сир босмасин сизни. Шатранж олиялари учрашувида ҳозир бўлган халифа Маъмун аларға далда бермоғликни кўзлаб, «жанг пайтида иззатикромга ўрин йўқдур» дебдурлар. Дадилликни қўлдан бой бермангиз. Бизни ҳам бир шатранж ошиғи деб билингиз.

Фазлулло подшоҳга қуллуқ қилди, аммо унинг бутун фикри-зикри тахтада экани билиниб турарди. Ўтиришга ижозат бўлгач, у яна бутун вужуди билан бошқа олам қуршовида қолди.

Мавлоно Соҳиб ўтирган шийпон гавжум супадан унча узоқ бўлмаса-да, у ердаги гаплар асло қулоғига кирмасди. Юриш навбати рақибиданлиги учун ҳам Соҳибнинг бутун фикри-хаёли беҳисоб мулоҳазалар билан банд эди. Тахтадаги хоналару доналарни кўзи билан кўрмаса-да, «жанг» манзарасини яққол тасаввур этиб турар, баъзан тескарисига ҳисоб юритишга ҳам мажбур бўлиб қоларди. У гоҳ ҳовузга тикилар, гоҳ юқоридан узилиб тушаётган сарғиш япроқларни беихтиёр кузатарди. Аммо буни ўзи сезмасди. Тахтада вужудга келган ҳолатдан бироз кўнгли таскин топгач, Хондамирнинг бир тарихий ҳикояси эсига тушиб кетди. Яна «битта тахтада шу кўйга тушаяпман. Хожа Али Табризийга офарин-е, Шатранжий деган лақабни бекорга олармиди!» — дея хаёлан ўзи билан ўзи сўзлашарди Соҳиб.

Замонасининг ўта қобилиятли шатранж устаси бўлиб етишган Али Табризий аввал Эрон ва Озарбайжонда яшаган. Унинг довруғини эшитган жаҳонгир Темур Алини Самарқандга олиб келган. Салтанатда у билан тенг дона сура оладиган киши бўлмаган. Ўша пайтда битилган нодир шатранж рисоласининг муаллифи Али бўлиши керак, деб тахмин қилинади. Али Шатранжий бир йўла тўрт тахтада ғойибона ўйнай олган, деб ёзганди Хондамир.

Ҳусайн Бойқаро олдидаги тахтага ҳамма ҳам ҳад қилиб келолмай, Мавлоно Фазлуллони ўраб, уни қисиб қўяётганликларини кўрган Навоий Султон розилиги билан Мир Муртоз бошлиқ бир неча устодларни ўз ёнига таклиф этди. Юзига шаббода тегиб, енгилроқ нафас ола бошлаган Фазлулло тез орада бир қарорга келди ва уни ҳарифига етказишни илтимос қилди.

Қора сипоҳлар лашкарбошиси Фазлулло йигирма еттинчи юришда шоҳини фарзини билан тўсиб, ўзи рақибига таҳлика сола бошлади.

Деярлик бир вақтнинг ўзида Бойқаро ва Фазлулло олдидаги иккала тахтада бир хил ўзгариш ясалиб, ҳамма сукутга толди. Фикр бир ерга тўхтагандай бўлди. Навоийнинг ишораси билан Мир Муртоз вазиятни аста изоҳлашга киришди. Тахтада кечаётган воқеаларни шарҳлар экан, у сўзларини танлаб ишлатишга, уларни доналар сафидек бетартиб тизишга уринарди. Мир Муртоз гап орасида Соҳиб шаънига зидроқ бир-икки сўз ҳам қистириб кетди. Бошқа устодлар ҳам навбати билан ўз фикрларини баён қилардилар.

Қадимги қўлёзмаларни, айниқса Али Шатранжий рисоласини пухта таҳлилдан ўтказгани Мавлоно Соҳибга жуда қўл келиб қолди. Ҳозир тахтада содир бўлган ва кўз ўнгида турган вазиятга ўхшаган ибратомиз мисолни у ўша китобда кўрганини эслади. Ундаги ғоялар Соҳибнинг миясида чарх уриб барча нафисликлар қайта ўз ҳолига келгандай бўлди.

Ҳеч иккиланмай режани амалга оширишга киришди.

— Мавлоно Мўминий! Жавобимни еткуринг, гарчанд ҳомийси бўлмаса-да, иккинчи руҳни ҳам қора шоҳга рўбарў қилгум.

Хабарчи бир лаҳзада вазифани адо этди. Юриш қилиниши билан супадагилар ҳаяжондан ёқаларини ушладилар. Бунақа қурбонлар билан Фазлуллога ўхшаган устодларни чалғитиш осон эмас, деб ўтирган Мир Муртоз фикри тасдиқдан ўтганини кўриб, атрофдагиларга хушнуд бир қараб қўйди. Мунозара бошқа мажлисда бўлганда айтадиганини айтарди, «сизники маъқул» демаганларига қўймасди, албатта.

Вазият тобора кескинлашар экан, кўзи пишиб кетган устодлар тугун ечилишига яқин қолганини ҳам пайқашар эди. Фазлулло билан Соҳиб ҳал қилувчи юришлар устида ўйланиб, ҳадеганда бир қарорга келмай турган бир пайтда кеч кириб бораётганини сезган шоир Биноий, қизиқ бир воқеани ҳикоя қилиб, ҳаммани роса кулдирди.

...Шоҳруҳ Мирзо замонида ҳам шатранж шайдолари кўп экан. Кунлардан бир кун Ҳирот қозиларидан иккитаси худди шу ерда, мана шу супада шатранж суриб ўтиришганда ғалати ҳодиса рўй берибди. Ўйин хуфтондан кейин, ойдинда бўлаётган экан. Қози калоннинг аҳволи танг бўлиб турган бир пайтда тахтанинг усти хиралаша бошлабди, қараса, ой нурини ёнидаги сада қайрағоч тўсиб бораётганмиш. Дўпписи тор келиб қолган қози калон мулозимларни чақирибди-да, шу заҳотиёқ садани кестириб ташлабди... Айб шатранжда эмиш. Хиёл сурилса олам гулистон эди-ку. Вақтни «бой бериб-а»?!

Ҳар гал шу супада мажлис қурилганда бу эски гап албатта эсга олинарди. Мана намоз асрга ҳам оз вақт қолди. Ўйин бошланганига роса уч соат бўлди, деганда Мавлоно Фазлулло галдаги жавоб юришини эълон қилар экан, Мўминий орқали ҳарифига сулҳ тузишни таклиф этди. Бу юриш оқибатида 64 катакли тахтада юз берувчи воқеаларни олдиндан сезиб, сукут ичра мулоҳаза қилиб ўтирган Мавлоно Соҳиб мажбурий алмашувлардан сўнг вазият жуда соддалашиб кетишини тан олди-да, дурангга розилик билдирди ва аста супанинг бир чеккасига келиб ўтирди. Таклифини ерда қолдирмаганидан беҳад севиниб кетган Фазлулло вақтинчалик ҳарифи, аслида жонажон дўсти ва устози Мавлоно Соҳибга нисбатан миннатдорчилигини қандай билдиришни билмасди.

Мажлис аҳли иккала устодга ҳам офаринлар айтди, улар га бағишлаб ҳатто шеърлар тўқиб юборди, шоҳона мукофотлар тортилди. Шатранж доналари йиғиштирилиб халталарга солингач, Навоий байт ўқиди:

> **Чун харита ичра боғланди бари,**
> **Шаҳ қуйидур ё пиёда юқори...**
> **Чун бу маъни сори бўлдунг раҳшунос,**
> **Бори ишни англағил мундин қиёс.**

Кўҳна тарихимиз мўътабар саҳифаларига таяниб, камина ҳазрат Навоий иштирокидаги кўпгина мажлисларнинг биттаси ана шундай ўтгандир, деб тасаввур этдим.

Мамажон МУҲИДДИНОВ.

Урта Осиёдаги энг кекса олий ўқув даргоҳларидан бири — Тошкент давлат дорилфунуни ташкил топганининг 70 йиллигига бағишланган тантаналар бошланиб кетди. Ҳозирги кунда 40 дан зиёд миллатга мансуб 11 мингга яқин талаба, шунингдек дунёнинг 35 мамлакатидан келган йигит ва қизлар таълим олаётган бу билим маскани қучоғида тарбияланган олиму мутахассисларни нафақат иттифоқимиз, балки хорижда ҳам учратиш мумкин.

Мана бу суратлар биринчи курс талабаларини табриклаш шодиёнаси чоғида тасвирга туширилган. Уларда сиз байрам қатнашчилари ҳамда дорилфунун бадиий ҳаваскорларининг чиқишларини кўриб турибсиз.

Р. НУРИДДИНОВ олган суратлар. (ЎзТАГ).

СПОРТ АХБОРОТИ

ФУТБОЛ

Бир неча ой муқаддам ишқибозларга олам-олам ҳузур бағишлаган жаҳон биринчилиги Италия стадионларида бўлиб ўтганди. Мана энди навбат 1992 йилда бўладиган олимпиада ўйинларининг саралаш учрашувларига келди. Совет футболчилари бугун Норвегия олимпия командасини қабул қиладилар.

Бир кун ўтгач, иккинчи йирик мусобақалар бошланади. Бу 1992 йилда ўтказиладиган Европа биринчилигининг саралаш учрашувларидир. Демак, совет футболчилари олдида мураккаб вазифалар турибди. Вакилларимиз бу синовлардан яхши ўтишларига ишонамиз. Негаки, иккала команда таркиби ҳам тубдан ўзгарди. Футболчиларимизни ҳал қилувчи учрашувларга тайёрлайдиган устозлар алмашдилар. Мамлакатимизнинг биринчи ва олимпия командаларига қобилиятли ёшларни таклиф этилди. Улар орасида тошкентлик иқтидорли футболчи Миржалол Қосимов ҳам бор. У яқинда Руминия олимпиадачилари билан бўлган ўртоқлик учрашувида меҳмонлар дарвозасига ягона тўпни киритиб, устозлари ишончини оқлади.

* * *

Пахтакорчилар Болгариянинг Ўзбекистонда меҳмон бўлиб турган кучли клубларидан бири — «Левски» билан ўртоқлик учрашуви ўтказдилар. Футбол ишқибозлари ўртасида катта қизиқиш уйғотган бу матч 4:2 ҳисобида ҳамюртларимиз ғалабаси билан тугади.

ШАЙБАЛИ ХОККЕЙ

Олий лига коллективлари навбатдаги тур учрашувларини ниҳоясига етказдилар. Уч матч ўтказиб, беш очко тўплаган Москва спартакчилари мамлакатнинг кучли 15 клуби ўртасида пешқадам бўлиб олишди.

Иккинчи ўринда бораётган Москва армиячиларида ҳам шунча очко бор. Аммо карвонбошиларда шайбалар нисбати яхшироқ.

Ўтган мавсум ғолиблари — Москва динамочилари эса тўрт очко тўпладилар. Улар рақибларига нисбатан бир учрашувни кам ўтказишган. Аммо дастлабки икки матч чемпионлар мусобақаларга пухта тайёргарлик кўрганликларини кўрсатди. Улар рақибларини йирик ҳисобларда мағлубиятга учратдилар.

Ажойиб фазилатли кишилар

МЕҲР

У ҳозир 76 ёшда. Навоий кўчасининг бошланишида, Шўробод район коммунал хўжалик бўлими идораси ёнидаги уйда истиқомат қилади. Кўп йиллардан бери шу ташкилотда қоровул бўлиб ишлайди. Шаҳарда бу феъли кенг инсонни ёшу қари Донахол момо деб чақиради. Асли исми-шарифи Татьяна Ефимовна Домкова бўлса-да, биз ҳам уни шу ном билан атай қоламиз.

Донахол момо ўзи ҳақида жуда кам гапиради. Титроқ овозидан, маржон-маржон ёш инган киприкларидан маълумки, ҳаёти ниҳоятда оғир кечган. Аммо момо қалбида жамики мавжудотга бўлган меҳр туйғусини аччиқ турмуш ва қаттол тақдир зарбаларидан асраб-авайлаб олиб ўтишга кучқудрат топа олган. Бу — жасорат!

Момо турли зотга мансуб ўнга яқин итни парвариш қилади. Улар орасида динг-қулоқ, важоҳатли овчаркалар ҳам, шамолдек учқур тозилар ҳам, жуссадор бўрибосар ҳам, «қовоғидан қор ёғилиб турган» бульдоглар ҳам, юнгдор, кўзи мунчоқдек митти «дворняжка»лар ҳам бор. Жек, Рекс, Тўрткўз, Дружоклар момони кўрган заҳоти думини ликиллатиб, эркаланиб ғингший бошлайди.

Донахол момо ҳар оқшом ресторандан озиқ-овқат чиқитларини олиб келади, кунора магазиндан уч литр сут харид қилади, онда-сонда паст навли колбаса, макарон сотиб олиб итларга қовуриб беради. Бунинг устига момода иккита сигир ҳам бор. Уларга ҳам омихта ем, сомон сотиб олиш керак. Иш ҳақи ва пенсиясини жамлаб ҳисоблаганда ойига 143 сўм бўлади. Шунга қарамай қаровидаги жониворларнинг оч қолган пайти бўлган эмас.

Момо ҳайҳотдай уйда ёлғиз яшайди. Эҳтимол, мана шу мискин ёлғизлик уни жониворларни парвариш қилишга, бор меҳрини уларга бахшида этишга ундагандир?

— Йўқ, азалдан кўнгилчан, меҳрлиман, — дейди Донахол момо фикримизни уққандек. — Ҳатто бирон киши дарахт шохини синдирганини кўрсам ҳам кўнглим бузилиб кетади. Қайси куни кимдир эшигимга бир кучук боласини ташлаб кетибди. Бундай воқеалар илгарилари ҳам кўп бўлган. Ҳозир ўшани ҳам боқаяпман. Бир пайтлар тулки, бўри, кийик боласини ҳам ўстирганман. Шунингдек, отларни яхши кўраман. Қани энди ёш бўлсам-у, имконини топиб бир от боқсам...

Сўнгги вақтларда кишилар ўртасида меҳр-мурувват кўтарилаётгани ҳақида бот-бот ёзилмоқда. Жамиятга муносиб бўлмоқ, инсонга меҳр табиатга кўнгил қўйишдан бошланади. Болаларингизнинг мурғак қалбида жониворларга, дов-дарахтлару чечакларга, қушларга шафқат ҳиссини уйғотинг, одамлар! Токи улар ҳеч қачон табиатдан меҳрларини дариғ тутмасинлар. Ана шунда кишилар ўртасида меҳр-оқибат, инсонийлик барқарор туйғу бўлиб қолади.

А. АЛИБОЕВ.

Муҳаррир ўринбосари Н. ЁҚУБОВ.

Ойнаи жаҳонда

12 СЕНТЯБРЬ, ЧОРШАНБА

● ЎзТВ I

11.25 Кўрсатувлар тартиби.
11.30 Совет давлати ва ҳуқуқи асослари.
12.00 «Ишбилармон одамлар». Телефильм.
12.30 Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари.
13.00 Такрорий фильмлар экрани. «Медаллар машаққати». Бадиий фильм. 1-серия.
14.10 «Сув кетар, тош қолар». Телефильм («Ўзбектелефильм»).

* * *

18.00 Кўрсатувлар тартиби.
18.05 Янгиликлар.
18.10 «Сеҳрли самовар». Мультфильм.
18.20 «Футбол чорраҳаларида».
18.55 «Фанга бағишланган умр». Профессор Ғ. Каримов. В. И. Ленин номидаги Тошкент Давлат дорилфунунининг 70 йиллиги олдидан.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Дутор ва танбур тароналари.
20.30 Москва. «Время».
21.00 «Мулоқот». Ўзбекистон ССР Ички ишлар вазирлиги Давлат автоинспекцияси бошқармасининг раҳбарлари телетомошабинларнинг саволларига жавоб берадилар.
22.00 «Ахборот».
22.20 «Сиз ҳам осмонни кўрасиз». Бадиий фильм (Свердловск киностудияси).
23.30 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

● ЎзТВ II

18.00 Кўрсатувлар тартиби.
18.05 «Мансур Тошматов куйлайди». Фильм-концерт («Ўзбектелефильм»).
18.30 «Табиатни асрайлик» (рус тилида).
19.10 «Соҳиллар». Бадиий фильм («Мосфильм»).

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ:

20.30 Москва. «Время».
21.00 Дилрабо концерт.
21.40 «Сирена».
22.00 «Ахбор».
22.15 «Ҳаёти деҳот».
23.05 «Товон тўлаш». Бадиий фильм.

● МТ I

6.00 «120 минут».
8.05 «Сўз». Адабий-бадиий программа.
10.05 «Саёҳатчилар клуби».
11.05 «Бу бўлган... бўлганди...».
11.25 Ҳужжатли фильмлар: «Ферма», «Қариялар, сиз кимга тегишлисиз?».
12.00 «Время».
12.40 В. Чайковский. Симфоник оркестр учун поэма (Ф. Достоевский романидан таъсирланиб).

* * *

15.00 «Автошаҳарчада спорт фестивали». Ҳужжатли фильм.
15.20 «Болдино кузи». Концерт программаси.
15.50 Болалар соати (инглиз тили дарси билан).
16.50 Ёшлар фольклор ансамблининг чиқиши (Краснодар).
17.05 РСФСР шаҳарлари телестудиялари. «Жуковский диёрида» (Свердловск).
18.00 «Время».
18.30 И. С. Бах. Бранденбургча 4-концерт. СССР Давлат камер оркестри ижро этади.
18.55 «Қаҳрамон йўқлигидаги гап». М. Н. Ермолова номли театрдаги можаро.
19.15 Долзарб интервью.
19.25 «Канизак Изаура». Кўп серияли телевизион бадиий фильм. 3-серия.
20.30 «Время».
21.00 Футбол. Европа чемпионатининг саралаш матчи. СССР—Норвегия терма командалари. В. И. Ленин номли Марказий стадиондан олиб кўрсатилади.
23.00 МТнинг «олтин хазинаси»дан. И. Л. Андрониковнинг оғзаки ҳикоялари.
23.50 «ТСН».

● МТ II

8.00 Эрталабки бадан тарбия машқлари.

Ўқув программаси

8.15 «Киносаёҳатчилар альманахи».
8.35, 9.35 Табиатшунослик. 3-синф. Мен ўрмон бўйлаб бораман.
9.05 Немис тили. 1-йил шуғулланаётганлар учун.
10.05 Немис тили. 2-йил шуғулланаётганлар учун.
10.35, 11.35 Физика. 7-синф. Салом, физика.
11.05 Рус тили.

*

12.05 «Уч номаълумли масала». Телевизион бадиий фильм. 2-серия.
13.10 СССР Давлат академик Большой театрида И. С. Козловскийнинг юбилей кечаси.
14.35 Такрорий телефильмлар сеанси. «Карино». 2-серия.

* * *

16.30 «Чойнакдаги шерча». Мультфильм.
16.40 «Шундай бўлади». Рус қишлоқларининг тақдири ҳақида телевизион ҳужжатли фильм премьераси («ЛСДФ»).
17.10 Ф. Ҳурматова раҳбарлигидаги чолғу ансамбли чалади.
17.35 «Москва — Брюссель антикўприги». 3-кўрсатув.
18.00 «Время» (сурдо таржимаси билан).
18.30 «Телевизион мусиқий абонемент». Композитор Р. Шчедрин билан концерт-учрашувда.
19.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! «Жу-жу-жу». Мультфильм.
19.45 Коллаж.
19.50 «Райнис. Бўроннинг бошланиши. 1905 й.». Телевизион ҳужжатли фильм.
20.30 «Москва кузи» XI совет мусиқасининг концерти.
21.10 РСФСР Олий Совети сессиясининг кундалиги.
22.10 **СССР Олий Совети сессиясининг кундалиги.**
23.10 «Иш судга оширилади». Телевизион бадиий фильм («Грузия-фильм»).

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»—
«СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском и русском языках.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: Муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 32-56-21, 33-16-27-, 32-54-41, Масъул котиб. — 33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими — 33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими — 32-56-34. Деҳқончилик бўлими — 33-54-33. 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими — 32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими — 32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-54-52. Таржима бўлимлари — 32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

Д. 1263.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12